

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ

«ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА АКАДЕМІЯ ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО»

Факультет богословських і гуманітарних наук

Кафедра богослов'я

УДК 27-284-312.47-185.57-72

Юсип Марія Богданівна

**РОЛЬ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ В ОБ'ЄДНАННІ ТА ПРИМИРЕННІ
ХРИСТИЯН**

Науковий керівник:

Козак Петро Ярославович

кандидат наук з богослов'я,

викладач кафедри богослов'я

Івано-Франківськ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1	
ПОСТАТЬ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ	
В СИСТЕМІ ХРИСТІЯНСЬКОЇ АПОЛОГЕТИКИ.....	7
1.1. Прообраз Марії в книгах Старого Завіту	7
1.2. Богородичні Догмати та їхня цінність для християнства.....	13
 РОЗДІЛ 2	
ОБРАЗ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ — ЗРАЗОК НОВОГО	
БОЖОГО НАРОДУ.....	23
2.1. Пресвята Діва Марія – правдива Матір Христової Церкви.....	23
2.2. Марія – провідниця Божого народу у подорожі віри	32
 РОЗДІЛ 3	
ВПЛИВ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ НА АКТУАЛІЗАЦІЮ	
МІЖКОНФЕСІЙНОГО ПОРОЗУМІННЯ ХРИСТІЯН.....	40
3.1.Пресвята Діва Марія в конфесійній ідентичності християн.....	40
3.2.Екуменічний вимір Маріологічного Богослов'я	48
3.3. Місія Пресвятої Діви Марії в питанні християнського єднання	62
 ВИСНОВКИ.....	74
 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Актуальність проблеми.

Роль Матері Божої в таємниці Христа і Церкви є загальнопоширеною темою богословських досліджень, а особа Марії була і є предметом щораз то більш оживленого культу вірних. Дана праця запрошує до розв'язання багатьох вузлів, які виникли у християнстві, адже Марія є Матір'ю єдності, примирення та миру для всіх християн.

Представлена праця проливає світло на об'єднання християн щодо Богородиці, Її Обожествленого (Непорочного) Зачаття, Вседівства (Приснодівства), Божого Материнства та Внебовзяття, які є догмами віри для Католицької Церкви, частково визнаються Православними Церквами і є відкритою платформою для екуменічного діалогу з протестантами. Ця праця може стати містком для поєднання та примирення християн.

Ця магістерська дипломна робота присвячена проблемі «Роль Пресвятої Діви Марії в об'днанні та примиренні християн» виконується в рамках комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри богослов'я, науково-дослідного інституту родини і капеланства та науково-дослідного інституту канонічного права: «Християнська віра в Бога – парадигма духовних сил людини в кризових ситуаціях сучасного українського соціуму», термін виконання з 01.10. 2022 року по 30.09.2025 року (затвердженої рішенням Вченої ради Академії, протокол №2 від 15.09.2022 року).

Об'єкт дослідження.

Об'єктом даного наукового дослідження є максимально всесторонній аналіз феномена дієвої присутності Божої благодаті в Пресвятій Богородиці та Її впливу на налагодження міжконфесійного діалогу, знайдення порозуміння серед християн в сучасному світі.

Предметом дослідження.

Предметом дослідження є богословські концепції та основоположні обґрунтування, що історично постали і розвинулися у Маріологічній ділянці щодо місії та ролі Пресвятої Діви Марії в основі формування цілісного світогляду християн, можливості функціонування та розвитку християнської спільноти в умовах постійної загрози світового конфлікту, самознищення та терору.

Мета дослідження.

Метою магістерської роботи є ретельне вивчення, дослідження та висвітлення проблеми непорозумінь та закритості в модернізованому світі, а також пошук нових шляхів взаємодії та співпраці християн сучасності, за прикладом Пресвятої Діви Марії.

Завдання наукового дослідження.

Дослідницькі завдання, які органічно випливають із поставленої мети:

- здійснити історико-аналітичний, філософсько-богословський та науково-інтердисциплінарний панорамний огляд богослов'я Пресвятої Богородиці за всю історію християнства, що дозволить виявити Її об'єднувальний вплив та допоможе стати нішею для примирення християн різних деномінацій;
- дослідити першопричини і обставини виникнення заперечення культу Марії серед відокремлених церков;
- охарактеризувати сучасний стан міжконфесійних відносин, зокрема на основі Маріологічного вчення;
- представити роль Пресвятої Діви Марії у майбутньому діалозі та порозумінні християн різних конфесій;

Методи дослідження.

Для досягнення цілісного розуміння проблеми розділення і потреби об'єднання християн, та розуміння впливу Пресвятої Діви Марії для подолання цієї кризи, в дослідження використано наступні методи: історичний метод для вивчення історичних змін та модифікацій у християнстві протягом століть; метод аналізу і синтезу для узагальнення і розуміння теперішнього міжконфесійного роз'єднання

християн і пошук можливих шляхів подолання цієї проблеми; логічний метод, для окреслення притаманних ознак, що характерні кожній групі християн внаслідок певного історичного і культурного розвитку; метод прогнозування, що покликаний представити майбутню перспективу порозуміння розділених християн.

Теоретично-методологічні засади дослідження.

Теоретично-методологічним підґрунтям дослідження стали праці таких дослідників як: Brant P., Galot J., Howell K. J., Weissgerber A., Fulton J Sheen, Scheffczyk L., Twardowski J., та інших, а також: твори св. Бенедикта, св. Августина св. Єроніма, св. Антіохія, та інших Отців епохи патристики, вчення св. Томи з Аквіну, блаж. Яна Дунса Скота, та францисканців, догматичні та пасторальні документи Другого Ватиканського Собору гуманістично-філософські твори і морально-догматичне віровчення святого Івана Павла II та інших Римських Архиєрєїв, тощо.

Наукова новизна дослідження.

Новизна даної роботи полягає у достеменному дослідженні сучасної ситуації взаємовідносин між різними конфесійними групами християн, та особливим значення Маріологічного вчення у вже здійснених та можливих майбутніх спробах на шляху до взаємо прийняття і взаємопорозуміння. Шлях на який вказує приклад Богородиці, це шлях миру, щоб християни вийшли переможцями в найважливішій битві, що покликана стерти гідність Божої дитини. Людина третього тисячоліття з неабиякою наполегливістю намагається уникнути зустрічі з Христом, при цьому забуваючи, що лише в словах Христа можна шлях та надію для щастя кожної людини. Однак подолати цю кризу, і перемогти ворожнечу, можна ввіривши Пресвятій Діві Марії, Матері християн, всі народи. Вона як правдива Матір в змозі потішити втомлене людство в труднощах та випробуваннях, і вчинити так, щоб на землі Церква завжди була знаком порозуміння між Богом та людьми.

Практичне значення роботи.

Дане дослідження допомагає сучасному християнину у духовному зрості, прикладом якого є Марія, Мати Божа і Мати наша. Дане дослідження допомагає

краще зрозуміти літургійне благочестя, кериґму Святого Письма щодо постаті Богородиці і спрямоване на знаходження порозуміння між різними конфесіями у християнстві.

Апробацію результатів дослідження здійснено під час обговорення результатів підготовки магістерських дипломних робіт на засіданнях кафедри богослов'я та кафедри соціально-гуманітарних дисциплін у 2023-2024 роках.

Структура і обсяг дослідження.

Виходячи із логіки тематичного окреслення даного дослідження і стандартизованих академічних вимог до написання такого типу магістерських праць, дана робота складається із вступу, трьох розділів, які структуровані на менші підрозділи, висновків, і списку використаної літератури, з особливою специфікацією напрацювань щодо даної тематики. Загальний обсяг роботи у формат представленого видання становить 82 друковані сторінки. Список використаної літератури містить 63 іноземних та класичних найменувань.

РОЗДІЛ 1

ПОСТАТЬ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ В СИСТЕМІ ХРИСТИЯНСЬКОЇ АПОЛОГЕТИКИ

1.1. Прообраз Марії в книгах Старого Завіту

Давні пророцтва, символи та персонажі у Старому Завіті появляли таємничу постать Матері довгоочікуваного Месії задовго до народження Спасителя.

Одним з найважливіших образів, що дають можливість краще пізнати особу Матері Христа є її ототожнення з спадкоємицею слави Сіону, Тією, в якій сповнились всі людські сподівання на повернення в Обіцяну Землю, возз'єднання, та досягнення первозданної близькості між Богом і людиною. «Серед людей мав бути Хтось, хто зможе дати людям надію». ¹

Ця персоніфікація найочевиднішою є у Благовіщенні Діви Марії. Опис цієї біблійної події Євангелистом Лукою, спонукає до глибшої зосередженості над текстами Старого Завіту, де вже у перших книгах Біблії, стосунки Бога з людьми були представлені у формі завіту.

Відмінною ознакою цього альянсу завжди був його двосторонній характер. У Благовіщенні Діви Марії, не лише реалізується обіцянка Спасіння, а встановлюється новий вид цієї домовленості. Коли ми порівнюємо Благовіщення Діви Марії з об'явленнями Ангелів до жінок у Старому Завіті то побачимо що у Старому Завіті ці об'явлення, несли радісні звістки про народження дітей жінкам, що страждали від безпліддя. Так було і з Сарою дружиною Авраама, і з Матір'ю Самсона і з Анною матір'ю Самуїла. У кожному такому випадку не потребувалося згоди жінки, адже Божественне втручання вже сповнювало прагнення жінки.

Ситуація з Марією є кардинально іншою. «Пропозиція стати Матір'ю Месії є унікальною: вона інтерпретує Марію в перспективі, якої Вона не уявляла. Ангел

¹ Topčić Tomislav. Maranatha – Dođi, gospodine! Split: «Crkva u svijetu», 2020. St.11.

шукає вільного рішення Марії, оскільки Вона відмовилася від материнства, тому що хотіла залишитися Дівою для Бога». ²

Необхідно підкреслити цю новацію: згода людини запитується вперше, коли оголошується материнство. Це нововведення розкриває намір Бога встановити новий союз, у якому людська співпраця Бога і людини буде забезпечена особливим способом.

Догматична Конституція Другого Ватиканського собору Католицької церкви говорить: «Батько милосердя хотів, щоб наперед визначена Мати дала свою згоду перед втіленням, що так само, як Жінка брала участь у даруванні смерті, Жінка також бере участь у даруванні життя». ³

Ініціатива Бога проявляється в посланні Ангела зі знаменним висловом: «Господь з тобою». Спробувавши визначити зміст цього твердження у відкритій перспективі людини зі Старого Завіту, можна віднайти чимало прихованих сенсів.

Ще з перших сторінок Буття, під час історичного розвитку єврейського народу Божа декларація: «Я буду з тобою» (Буття 3:12), відіграє фундаментальну та тріумфальну роль. Це звернення до старозавітних патріархів: Аврама, Ісаака, Якова, Мойсея, Йосії, Гедеона, Єремії, Ісаї, Давида передбачало і гарантувало Господній захист, допомогу, провід та непомильність прийнятих рішень та перемогу. У єврейській історії зразок «Я буду з тобою» – конкретно виражає Боже зобов'язання бути або союзником народу, або особою, яка тримає долю народу у своїх руках.

З тих попередніх обіцянок Господа «Я буду з тобою» більше світла проливається на значення слів «Господь з Тобою» спрямованих до Марії. Це вітання Ангела не лише стверджують реальність згоди між Богом і жінкою. Ці слова, застосовані до Марії, приводять нас до думки, що Вона в той час тримає

² Mariologia – Bog i Žena, Marija u Spasenskom Djelu/Jean Galot/Preveo _Franjo Gruić/Nakladnik, Zagreb, 2011. St. 345.

³ Dogmatic constitution on the Church: Lumen Gentium, Chapter, 56.

в своїх руках долю нації, або що більше, долю всіх тих, кому призначений завіт.

Якщо ми розглянемо першу обіцянку, дану Аврааму, то побачимо, що ця обіцянка забезпечує божественне благословення з подвійною метою: наповненість землі і розмноження потомства. Цей початковий напрямок вказує нам на подвійну мету союзу з Марією: встановлення Божого Царства та початок нового зростання на духовному рівні. Через що зреалізується перетворення людства і світу, які стають власністю Бога, і кладуть початок Божого усиновлення.

Радість Марії від сповнення на Ній Божої обітниці про спасіння людини через прихід Месії, є тією радістю про яку говорив пророк Софонія: «Співай, дівчко Сіону! Втішайся, Ізраїлю! Радій та втішайся всім серцем, дочко Єрусалиму!» (Софонія 3:14). Марія, що є уособленням цієї нації сповнилась радістю і склала хвалу за всю націю. Всі пророцтва про Месіанський Сіон здійснюються на Ній.

У Старому Завіті Ізраїль кілька разів зображений як наречена Яхве. У Новому Завіті Христос часто говорить про Себе як про нареченого Церкви. Отож, можна стверджувати, що: «Вся нація охоплена цими жіночими рисами, в якості зарученої. Але правдиве починання цьому союзу сконцентроване саме на Марії і на її «Так» у Благовіщенні». ⁴

Марія проявила виявила найвищу рішучість жінки, найважливіше завдання, яке Вона розвинула в справі спасіння. «Варто пильніше придивитися на цю рішучість у всіх її істотних аспектах, щоб світло пізнання дало нам змогу побачити постать Тієї з якою укладено божественний заповіт, Ту, яка дає свою віру та свою згоду на прихід Спасителя». ⁵

Маріїна згода і пісня хвали «Magnificant» переплітається з хвалою Анни матері пророка Самуїла, жінки зі Старого Завіту яка славилася Богом подібними словами: «Звеселилося Господом серце моє, мій ріг став високим у Господі!... І Він

⁴ Pehar Marija. Tko je majka moja. Biblijska svjedočanstva o Mariji, Isusovoj majci. Zagreb: «Kršćanska sadašnjost», 2022. St.122.

⁵ Aračić Dinko. Marija u riječi Benedikta XVI. Split: «Crkva u svijetu» 2018. St.101-102.

подасть силу Своєму цареві, і рога повищить Свого Помазаника!». (Самуїла 2,1-9). Подібність з Матір'ю Христа Анни Самуїлової виявляється не лише у прославі Господа, в радості очікування на Божу милість. Ще значнішим є пророцтво Анни, завдяки згадці про прийдешнього Божого посланця, помазаного Господом, Месію.

Про ще одну особу, що вказує на Матір Христа також дізнаємося з книг Старого Завіту. Йдеться про молоду вдову Юдит. У книзі про Юдит командувач асирійським військом Олоферн, постає уособленням сил зла, ідолопоклонства, військової зарозумілості та розпусти. Перед завойовницькою силою ворога Юдит натомість уособлює вірність Богу, вірність, яка веде до опору поневоленню, навіть коли національні лідери єврейського царства вже вирішили здатися. Віра Юдит в Бога, виражена в молитві, дозволяє їй відрубати голову Олоферна його ж мечем.

Її перемога є новим вираженням перемоги Давида над Голіафом. Ось жінка, яка рятує свій народ від некомпетентності та боягузтва.

У гімнах хвали та визнання, звернених до неї, Юдит розглядається як велика честь єврейського народу, благословенна Богом більше, ніж усі жінки світу.

Оскільки Господь не тільки схвалив те, що вона зробила, але й побачив її, в її починанні, ми справедливо вбачаємо прояв Божої ласки, що зійде на Марію, що потоптала голову змія.

Ще одна старозавітна біблійна постать – цариця Естер. Естер не веде війни. Тут на передній план виходить правозахисна сила цієї жінки. Ризикуючи втратити своє життя, вона наважується просити царя про порятунок свого народу. Майбутня заступницька місія Пресвятої Діви Марії проступає через уособлення жертвовності цієї єврейської цариці. Мабуть найкраще це простежуємо у тексті молитви «Радуйся Царице», де у латинському перекладі слово *Advocata* застосоване до Марії пригадує нам цю

паралель між царицею Естер і Марією, що стала Царицею світу, однак вже в повній могутності стає на захист зраненого гріхом людства.

Ці біблійні персонажі, ще заздалегідь висвітлюють роль Марії у Божому плані спасіння людини. Важливо зауважити, що вони були об'явлені в часи найбільшої людської трагедії. «Коли здається, що все втрачено приходить допомога з неба через Жінку небесного визволення, яка народжує Спасителя для всіх, кого прагне погубити ворог».⁶

Старозавітні пророцтва також сповіщають про Діву-Матір, як знак надії серед горя. У час великого нещастя ізраїльського народу, коли асирійці погрожували Юдейському царству і били палицею по обличчю ізраїльського суддю, Бог пообіцяв через пророка Міхея, що в Юді у Вифлеємі народиться Вождь який визволить решту народу: «Тому залишить їх Господь, аж поки Вона не народить. Тоді решта його братів вернеться до синів Ізраїля» (Міхея 5:2). Він носитиме ім'я Князь миру, бо Він мир Він буде вести свою отару на пасовисько, вести її в кращий світ Божої сторони світу, доки не народить «Та, що має народити», що означає остаточне Божу резолюцію про визволення людини.

Так само в час великої тривоги, коли юдейський цар Ахаз, втрачає надію на порятунок перед царями Арами та Самарії, Ісайя проголошує йому знак визволення від Бога, молоду Жінку, Діву, яка народить Еммануїла. В Новому Завіті Євангелист Матей включає це пророцтво до Доброї новини: акценти тут проставлені на Непорочному народженні Спасителя «З нами Бога».

Уже в Старому Заповіті пророки споглядали славу Яхве, як вогонь у безмежному блиску світла. Вони навіть вважали «вогонь» природою Бога. «Поява ж слави Господньої була в очах синів Ізраїля мов пожираюче полум'я на верху гори» (Вихід 24:17).

Біблійний символ «Неопалима купина», що бере свій початок з Старого Завіту,

⁶ Antun Weissgerber: *Evo ti majke / Marijanska razmatranja* Zagreb, 1995. Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove St.148.

вже у Ранній Церкві набуває розуміння символу Богородиці для широкого загалу. Цим символом послуговуються богослови для оспівування величі і слави Богоматері. Як кущ горів і не згоряв, так Богородиця прийняла в Своє єство Божество і не була цим вогнем спалена.

Якщо злиток золотої руди розплавити при високій температурі, то вогонь очистить золото від домішок, і ми отримаємо щире золото, але водночас і маса і об'єм суттєво зменшаться. Коли вогонь Божества торкнувся єства Богородиці і увійшов у Неї, то єство Богоматері однак не зменшилося. З приходом у Її лоно Сина Божого Марія не тільки нічого не втратила, а, навпаки, здобула і придбала царську гідність.

Під час нагрівання золота вогонь проникає у природу золота і з'єднується з нею, вбираючи світло і вогонь. Богородиця, ставши обожествленою Духом Святим, просвітлюється і палає любов'ю жертвності.

Марія є справжньою донькою Старого Завіту, яка завдяки своїй згоді бере участь в творенні Нового Завіту, нової «домовленості з Богом», такої, яку вже ніхто не в змозі порушити чи зруйнувати. Завдяки цій згоді, настає кращий світ, принесений Христом. Водночас, цей кращий світ започатковується і вперше реалізується в Непорочній і Благодатній Матері Христа. Марія сама стає початком кращого світу.

2.1. Богородичні Догмати та їхня цінність для християнства

Завдяки старозавітним образам Марійські догми привідкривають Марію як ікону, написану Богом. Першим іконописцем є Сам Творець. Отець через Сина у Святому Дусі вчинив діло створення не тільки Всесвіту, людей і всього живого, але насамперед відновив людську природу завдяки Христові – новому Адамові, Який отримав її через Марію – нову Єву.

Марія є іконою, написаною Богом: Найчистішою, Найкрасивішою, Найдосконалішою, Непорочно Чистою та Безгрішною від Зачаття, Дівичою Святиною, з Якої Слово сталося Тілом і замешкало між нами, для нас і в нас у Святому Таїнстві Євхаристії. Тому Марія є Матір'ю Євхаристії, Матір'ю Того, Який дає життя вічне.

Святий Апостол Павло каже: «Коли минули століття довгого очікування приходу Месії, необхідного Ізраїлю, щоб стати «готовою нацією», нарешті настала очікувана година і Бог послав свого Сина. Він мав народитися від жінки, підпорядковуватися Закону, щоб викупити тих, хто підлягає Закону, і отримати усиновлення» (Послання до Галатів 4,4-5).

Чотири догми, що стосуються Приснодівства, Божественного Материнства, Непорочного Зачаття та Внебовзяття Пресвятої Діви Марії, підкреслюють її унікальну роль в справі Відкуплення людського роду.

Догмат про Божественне материнство Пресвятої Діви Марії

Давня християнська правда віри, про визнання Діви Марії як Матері Божої «Theotokos», безперечно ґрунтується на новозавітному образі Богородиці, як Діви Матері Еммануїла.

Задовго до народження Христа, великий пророк Ісаї сказав: «Господь Сам

дасть вам знак: Ось Діва в утробі зачне, і Сина породить, і назвеш ім'я Йому: Еммануїл» (Ісаїя 7:14). Власне титул Богородиця має на меті висвітлити таїнство Воплочення. Діва Марія є Матір'ю Божественного Сина, що став людиною.

Про це нам сповіщає і Євангелист Лука. В своєму писанні він каже, що Єлисавета натхнення Святим Духом, при зустрічі називає Марію «Матір'ю мого Господа» (Лука 1:43), очевидно слово «Господь» відноситься до царювання Ісуса Христа. Новозавітне ототожнення Діви Марії, як Матері Господа, надає біблійне підґрунтя, для церковного віровчення, що Діва Марія є Богородицею.

Для давніх християн заперечення того, що Марія була «Богородицею», фактично означало заперечення центральної істини християнського життя, суть якої полягало в тому, що Христос став вповні людиною в той же ж час залишаючись Богом. Давній християнський вчитель Церкви Атанасій Александрійський у своєму трактаті проти єресі Арія, що заперечували повноту божества Ісуса Христа, наполягає на тому, що Бог став людиною, а отже Марія є Богородицею: «Саме заради нас Христос став людиною прийнявши тіло від Діви Марії, Матері Божої». ⁷ Це свідчення є одним з перших беззаперечних свідчень про Діву Марію, як Богородицю. Пророцтво про Матір З нами Бога, Еммануїла святий Атанасій власне поєднує з титулом Богородиця, адже саме Вона є Тією, хто носила і породила Бога.

На Соборі в Ефесі в 431 р. єпископи з усього християнського світу зібралися, щоб урочисто проголосити, що Христос є правдивим Богом, таким чином Діва Марія була визнана Богородицею.

Проголошуючи Діву Марію Богородицею, християни тим самим ще наполегливіше potwierджують Божественність Ісуса Христа. Катехизм

⁷ Mary and the fathers of the church. P.29

Католицької Церкви навчає, що постанова Ефеського Собору є яскравим прикладом того, як віра раних християн в Діву Марію безпосередньо ґрунтувалася на вірі в Ісуса Христа. Істина Божества Ісуса Христа і ідентичність Діви Марії, як Богородиці продовжує визнаватися як католиками, так і православними, як невід’ємне вчення апостольської християнської віри, оскільки захищає таїнство Воплочення.

Усі титули Марії, якими Вона підноситься над усіма створіннями, походять від величі Христа, Яким було створено все. Вона нічого не отримала незалежно від Христа. Марія цілковито пов’язана з Христом.

Догмат про Приснодівство Матері Христа

Церква навчає, що Марія Мати Ісуса Христа залишалась Непорочною Дівою протягом усього життя. Віра в те, що Марія завжди є Дівою, дотримувалась християнами по всьому світу з найдавніших часів і була настільки поширеною, що з раних часів її вважали наріжним каменем справжнього християнського вчення.

Твердження про Приснодівство Марії присутнє у релігійних моделях перших християнських письменників та теологів, які проживали як на Заході, так і на Сході і писали як латиною так і грецькою мовами: Атанасія Великого, Ігнатія Антіохійського, Іринія Ліонського, Августина, Оригена, Тертулліана та інших.

Віра у Приснодівство Марії була настільки поширеною, що Отці Церкви з усього світу зібравшись на П'ятому Вселенському соборі (Другому Константинопольському Соборі) у 553 р. офіційно ухвалили віровчення про повсякчасне Дівіцтво Марії та надали Діви Марії титул “Приснодіва” (*Aeiparthenos* з грецької). Цей термін «Приснодіва» лише прояснює оригінальну формулу слів «Діва Марія» тобто сповіщає про дівоцтво без скорочення, без часових обмежень.

Господь у Своему плані спасіння бажав, щоб Його Син народився від Діви. У Старозавітних пророцтвах в Новозавітній Добрій Новині є чимало підтверджень та доказів, що свідчать про те, що Мати Христа є завжди Діва. Крізь погляд віри, ми

можемо наблизитися до розуміння значимості Приснодівства Марії як складової таємниці Боговтілення. Народження Христа від Діви належить до цієї таємниці. Євангелист Іван на початку своєї Євангелії перед словами «Слово стало тілом», чітко проголошує: «Ті, Хто народився не від крові, ані від хотіння плоті, ані від волі мужа, але від Бога народились» (Йоан 1:13). В цих словах чітко просвічена незаперечна Божа ініціатива у таємниці Втілення і водночас, крізь ці твердження Євангелист проголошує дівочий спосіб цього втілення. «Марія відновлює жіноче покликання, дане з самого початку».⁸ Те, що Христос народився від Діви, вже само по собі вміщує правду про Божественність Христа. Марія прийняла втілене Слово Боже, і це Слово стало Тілом, одягнувшись в Тіло Діви Марії. Марія генетично передала людську природу Другій Особі Божій, однак Вона передала цю людську природу неосквернену і чисту. Бог є єдиним Отцем Ісуса. Людська природа, яку Він прийняв, ніколи не віддаляла Його від Отця. За природою Він є Сином Свого Отця в Божестві, також за природою він є Сином Своєї Матері в людськості, але властиво Син Божий завжди перебуває у цих двох природах одночасно, за словами біблістів в «іпостасному союзі».⁹

Дівочтво Марії після народження Ісуса не має чіткого зв'язку з таємницею Боговтілення, але воно належить до цієї таємниці. «Вічне дівочтво Марії було зараховане до її божественного материнства. Через це божественне материнство Марія отримала повне освячення своєї особи, як душі, так і тіла. Своєю присутністю з лона своєї матері Ісус збудував храм з її дівочого тіла. Було доречно, щоб той храм назавжди залишився присвяченим Богові».¹⁰

Згідно з Божим планом, єдине материнство, яке залишалося відкритим для Марії після Божественного материнства, було тільки надприродне

⁸ O'Donnell Christopher. O Mariji /Prevod Hribar Manja/ Zagreb: «Kršćanska sadašnjost», 2014. St.77.

⁹ Dogmatyka katolicka. Synteza. Lublin: TN KUL, 1967, S. 128

¹⁰ Ukazanja Blažene Djevice Marije između povijesti, vjere i teologije. Zbornik radova XXII. međunarodnog mariološko-marijanskog kongresa, Lurd, 4.-8. rujna 2008. St.126.

материнство в порядку благодаті: Божественне материнство по відношенню до Ісуса мало призвести до загального материнства на духовному рівні щодо всього людського роду. Очевидно його суть вміщена в спасенній місії Христа, і водночас у прийнятті цієї місії Марією задля всіх людей.

Крім того, Приснодівство Марії містить істотну цінність для життя Церкви. У своєму Приснодівстві Марія стає символом Церкви, яка є чистою нареченою Христа і плідною Матір'ю всіх християн.

Вічне дівоцтво Марії є відповідним атрибутом, вказує на остаточне воскресіння мертвих і настання нового творіння. Через своє Приснодівство Марія немов би появляє життя «небесного віку» (Лука 20, 34-36) нового життя в якому звичайні подружні стосунки проминуть, бо смерті більше не буде.

Догмат про Непорочне Зачаття Пресвятої Діви Марії

Догма про Непорочне Зачаття Пресвятої Діви була проголошена Папою Пієм IX у 1854 році. Ця догма стала завершальним тріумфом в площині багатовікових маріологічно-богословських суперечок. Ця догма твердить, що Пресвята Діва Марія була з першої миті свого зачаття була захищена від первородного гріха завдяки винятковій Божій благодаті та майбутнім заслугам Ісуса Христа. «Серце Бога легше зрозуміти дивлячись на серце Його Матері». ¹¹ Матір Христа залишилася чистою від плями первородного і будь якого іншого гріха протягом усього свого життя. Бог обрав Її «перед заснуванням світу, щоб була Вона свята й непорочна перед Ним в любові» (Послання до ефесян 1:4).

Коли Папа Пієм IX офіційно проголосив цю догму, він звернувся до витоків

¹¹ Aračić Dinko. Marija u ranokršćanskoj literaturi. Split: «Franjevačka provincija Presv. Otkupitelja», 2012. St. 214.

ранньохристиянської віри. Святі Отці, ранні християнські автори що проживали в святій Землі, Африці, Малій Азії та Європі в своїх працях виразно підкреслювали свою віру про безгрішність Пресвятої Діви Марії. При цьому вони вбачали правдивість цих переконань беручи за основу не лише Євангеліє від Луки, де в події Благовіщення Ангел називає Марію повною благодаті, а й вбачали образ обіцяної Господом Жінки нової Єви, що виправить провину старозавітної Єви в особі Матері Христа.

Згідно Біблійних текстів Господь творить перших людей Адама і Єву в стані моральної доброти та безсмертя. Адам і Єва не лише створені «на Божий Образ і Подобу» (Буття 2:26), вони створені дуже добрими, тобто без плями гріха. Після гріха, непослуху до Господа перші люди зазнають наслідків гріхопадіння. Адам і Єва втрачають дар первозданної доброти і безсмертя, накладають на себе страждання безплідної важкої праці, народження дітей в болях, і згодом власну смерть. Гріхопадіння Адама і Єви вплинуло на буття цілого людства.

В ту мить коли давні Адам і Єва впали в гріх, вони перестали бути дуже добрими і безсмертними. Вони перестали бути друзями Бога. Натомість інша Жінка провіщена Матір Христа, про яку Бог дає людству обіцянку одразу після гріхопадіння, стає союзником Бога – Новою Євою, досконалою, як в задумі Господа. Завдяки своїй співпраці з Богом, Вона виправляє давню провину прародичів, дозволяючи Новому Адаму через Неї прийти у світ і своїми стражданнями і смертю знищити страждання і смерть людства. Очевидно, що Нова Єва перевершує першу Єву, що відсікає всякі сумніви щодо Її досконалої чистоти та безгрішності. Матір Христа є «живим знаком» нового творіння, яке започатковане життям, смертю та воскресінням Ісуса Христа з мертвих. Як каже сам Христос: в книзі Откровення: «От творю все нове» (Откровення 21:5).

Найбільше доклався до розбудови вчення про досконалу святість від Зачаття Марії шотландський францисканець блаж. Ян Дунс Скот, опрацьовуючи вчення про захоронення Марії від первородного гріха.

Спаситель є також Відкупителем всіх людей, а в найдосконаліший спосіб – Своєї Матері. Ян Дунс Скот хоча ще й не не послуговувався терміном Непорочне Зачаття, але говорив про збереження Марії від первородного гріха. У цьому сотеріологічно-антропологічному аргументі блаженний Ян Дунс Скот ставить акцент на христоцентризмі, адже Небесний Отець послав у світ Свого Єдинородного Сина, Який задля нас людей і нашого ради спасіння зійшов із небес. Марія і Христос в Божому задумі були разом заплановані Отцем як найдосконаліші. Тому-то Христос не міг прийти без призначення Марії на Його Матір. Коли Христос – Новий Адам безгрішний, то такою ж повинна бути Нова Єва – Марія, призначена взяти участь у відкупленні світу Препоблагословенна Діва Марія була виїнята в Божому Провидінні з-під загального закону Адама, а в другому – тільки з-під припису цього Закону. Марія, як і Христос, не залежить від Адама, як морального глави, але в надприродному порядку належить до Христа, адже разом з Ним, як Мати Спасителя та Подателька благодатей, впливає в цьому порядку на самого Адама.

Цей блаженний вчитель, у своєму поясненні Божого діяння (щодо захищеності Марії перед первородним гріхом), навчав про Непорочне Зачаття. Марії, прослідковуючи зв'язок, що Ісус, будучи досконалим Утішителем і Спасителем, визволяє від будь-якого терпіння суб'єкт Своєї радості, тобто Марію. Первородний гріх є найбільшим терпінням, що перешкоджає баченню Бога в раю розумним творінням. Якщо так, то Христос, досконалий Утішитель, повинен був хоча б одну особу захистити від первородного гріха, щоби через неї міг увійти у світ, як Найчистіший, та спасти його. Через Христа можемо отримати збереження невинності чи від здійсненої провини, чи від майбутньої провини. Ян Дунс Скот підкреслював, що чистота Марії завжди в Ній була присутня, бо Вона не мала

необхідності бути очищеною від гріха в лоні Анни або освяченою перед Воплоченням. Якби Марія не була збережена від первородного гріха, то це б вдарило у Всемогутність Бога, у досконале Посередництво та Відкуплення Христа.

Догмат про Внебовзяття Пресвятої Діви Марії.

Одним із чотирьох Богородичних догматів католицької церкви є догмат про Внебовзяття Пресвятої Діви Марії.

Після Другої Світової Війни виникла необхідність проголошення догми про Внебовзяття Божої Матері, щоби укріпити християн у вірі в гідність людського життя та призначення до Небесного Царства.

Як і всі догми, основа цього вчення походить з Біблії та традицій ранньої Церкви. Найдавніші згадки про те, що Діва Марія «взята на небо», базують своє твердження на книзі Откровення, де в 12 главі описується образ «Жінки» на небі. Важливо, що ця поява жінки відбувається одразу після того, як святий Йоан каже нам, що Кивот Завіту з'явився на небі.

В Старому Завіті Кивот був місцем зустрічі людини з Богом. «Важко переоцінити важливість значення сходження хмари Божої на Скинію, де містився Кивот Завіту. Хмара слави була не лише видимим знаком того, що Бог сходить на землю, щоб перебувати зі своїм народом»¹². Сходження хмари Божої було певним жестом Бога, за допомогою якого під час виходу з пустелі, він провадив своїх людей додому, в землю обіцяну. Пізніше коли Кивот Завіту був втрачений (схований пророком Єремією перед навалою ворогів), Бог потішив свій народ обіцянкою Нового Кивоту через уста того ж пророка Єремії: місцезнаходження Нового Кивоту залишатиметься невідомим допоки Бог «не виявить Свого милосердя» (2 Макавеїв 2, 4-8) і не поверне свою славу

¹² Брант Пітр/ Ісус Христос та єврейські коріння Діви Марії. С.51.

у вигляді хмари. Іншими словами Новий Кивот буде затьмарений тобто осінений хмарою «слави Господньої».

Марія Матір Христа є правдивою дочкою Старого Завіту. В цей же ж час, через свою абсолютну вірність і відданість Богу, у світлі мудрості Господнього задуму, Вона стає Новим Кивотом Завіту нового виходу. Хмара Божої слави спочила у Благовіщенні на Благословенній Діві. Давня надія ожила. Бог знову може перебувати зі своїм народом. Друга Особа Божа Вічний Син Отця розпочинає новий вихід до вічної Батьківщини.

Саме ототожнення Диви Марії з Новим Кивотом Завіту має пряме відношення до ранньохристиянської віри в Внебовзяття Пресвятої Диви Марії з тілом після завершення Її життя. Ранні християни, вважали, що Христос зійшовши в Небесний Єрусалим безперечно переніс би справжній Кивот Завіту свою Матір до небесного храму.

Ще давні християнські святі вчителі: Модест Єрусалимський та Йоан Дамаскин, які мислено споглядали на Кивот Завіту, побудований з нетлінного дерева та поміщений у Господньому храмі, і в цьому вбачали образ Пречистого Тіла Диви Марії, Яка була збережена і звільнена від усякого тління в гробі та була піднесена до такої слави на небесах. Якщо дерево Старого Кивоту було «нетлінним» і «святим» то наскільки тіло Диви Марії, Нового Кивоту є не лише святим, а й вільним від тлінності після поховання.

Важливо зауважити, що першим, хто звернувся з проською про проголошення догми Внебовзяття Пречистої Диви Марії був Цезар Шгуанін (1692-1769 рр.) зі згромадження Слуг Марії. У відкритому листі до Римського Архиєрея Климента XIII, яку останній передав до Конгрегації Святого Уфіціум (Конгрегація до справ Науки та Віри). Після проголошення догми Непорочного Зачаття у 1863 р. Королева Іспанії Ізабелла, на прохання її сповідника св. Антонія Марія Кларета направляє до Римського Архиєрея Пія IX просьбу про проголошення догми Внебовзяття Пречистої Диви Марії. Пій IX визнає, що ця догматична правда є наслідком догми

Непорочного Зачаття, але вважав, що всі догми мають свою повноту часу для проголошення. У 1918-1925 рр. отці єзуїти з Сальвадору разом з численними прелатами з Канади, Європи та Азії та Океанії виразили прохання до Апостольської Столиці про надання повного відпусту на свято Внебовзяття.

У 1932-1933 рр. розпочався ще один Марійський рух, щодо проголошення догми Внебовзяття, організований о. Маттео Кравлей, директором руху поширення культу Пресвятого Серця Ісусового. Також він зібрав з Іспанії, Франції, Бельгії, Англії, Африки та Азії 500.000 підписів. Іншу ж частину зібрав генеральний Марійський секретаріат, який провадили отці єзуїти. З 1921-1940 рр. всіх петицій до Святого Престолу було 6.411.000, а у період з 1863 до 1920 рр. 1.615.000 підписів.

Зрештою, Догмат був проголошений Папою Пієм XII 1 листопада 1950 р. в Конституції *Munificentissimus Deus*. Догмат підтримав Другий Ватиканський собор у конституції «Lumen Gentium».

Внебовзяття Пресвятої Діви Марії показує, що подорож людини розпочинається у цьому світі і завершується в майбутньому небесному світі. Образ Пресвятої Діви Марії, як Нового Кивоту, освяченого Божою благодаттю, збереженого від тілесного тління і прийнятого на небо проливає світло на призначення наших душ і тіл. Ісус Христос вмирає і Воскресає, щоб тіло кожної людини, завдяки благодаті, могло бути перемінене у «Храм Святого Духа» (Послання до коринтян 6,19-20). Внебовзяття Марії, показує нам, що тілесне Воскресіння і Вознесіння не лише стосується Ісуса, а також і нас.

РОЗДІЛ 2

ОБРАЗ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ – ЗРАЗОК НОВОГО БОЖОГО НАРОДУ

2.1. Пресвята Діва Марія – правдива Матір Христової Церкви.

Віра в те, що Пресвята Діва Марія є Матір'ю Містичного Тіла Христа, а саме Церкви – існувала ще з апостольських часів. Це усвідомлення супроводжувало християнство на всіх етапах його формування. Ця багатовікова традиція, що знаходила своє відображення у документах і творах Святих Отців на Вселенських Соборах була увінчана урочистим наданням Пресвятій Діві Марії титулу Матері Церкви Святим Папою Павлом VI. у 1964 р., на III сесії Другого Ватиканського Собору.

Цей титул Матері Церкви стосовно Марії закладений саме на стражданнях Христа. Основи для переконання, що церковна спільнота була народжена саме під Хрестом Ісуса зосереджені в Святому Письмі. «З віддалі двох тисяч років ця подія не втратила своєї унікальності і роль Марії як Матері Церкви дозволяє краще зрозуміти любов Бога до людини». ¹³

Уже на перших сторінках Євангеліє від Івана ми читаємо про весілля в Кані Галилейській, де були присутніми Матір Христа, сам Ісус та його учні. Ця розповідь сповнює нас радістю від усвідомлення того, що на прохання своєї турботливої матері Ісус чинить чудо і тим самим рятує свято. Однак, в цьому уривку приховано кілька набагато глибших сенсів, які не лише демонструють могутність посередництва Марії, а й унаочнюють початок Месіянської ери.

Символічне значення Євангелія від Івана дає нам право бачити весільний бенкет у Кані як Месіянський бенкет, на якому Ісус є нареченим, а заручена – це Марія, що водночас уособлює прообраз Церкви. Примітним є те, як надалі

¹³ Aleksa Benigar/Nazaretska djevica_Biblijska razmatranja. St.64.

переплітаються категорії Кани і Голгофи.

Святий Іван Євангелист говорить про Матір Христа, ще на початку Місії Післаництва Ісуса і лише чекає відповідного моменту, щоб представити Її, уже як Співстраждальну Матір на Голгофі. У Кані було представлено заручини Ісуса з Церквою, а на Голгофі уже присутні плоди цього союзу. Також, два терміни: Мати і Жінка, що переплітаються між собою, становлять Маріїне завдання у плані Відкуплення.

Як і в Кані, так і на Голгофі, коли справа Ісуса досягає апогею, ці терміни перевершують їхні кровні зв'язки і Ісус кажучи: «Жінко», використовує те ж слово, яке було в Книзі Буття, коли йшлося про Жінку, яка призначена Богом, щоб Її потомство стерло голову змієві. На Голгофі Марія постає, як Мати Месіянської спільноти, її присутність там не була випадковою чи непередбаченою.

Давні пророцтва про Матір Месії «Ще й не мучилась, а вже вродила, ще не настали болі, а вже привела сина» (Ісаї, 66:7), і опис Жінки з Книги Одкровення «І знамення велике видно було на небі – жінка, одягнена в сонце і місяць під стопами її, а на голові її вінець із дванадцяти зірок. І маючи в утробі, кричить, мучившись від потуг пологових та болю родження» (Одкровення 12,1-2) ще раз підтверджують, що цей винятковий материнський привілей Пресвята Діва Марія отримала через біль, яким Вона була охоплена біля підніжжя Хреста свого Сина. «Марія перетерпівши муки народження Людського роду у страстях Свого Сина є прототипом Сіонської дочки за Месіянської Доби».¹⁴

Коди Євангелист Іван говорить, що Ісус поглянувши з Хреста побачив Матір, йдеться не просто про погляд, а про дещо глибше, певне відкриття. Тим же словом «побачив» описує Євангелист мить, коли Іван Хреститель

¹⁴ Bertram T Lee. Gaspar de Carvajal. Dominican missionary to the New World. New York. 1988. P.23.

дивиться на Ісуса, що прийшов до Йордану щоб охреститися.

Промовляючи «Жінко, ось твій син» Ісус уможливило найвище природне вкладення Марії в місію її материнства щодо всіх людей, відроджених до нового життя під час Голгофської жертви. Духовне материнство Марії є безпосереднім прагненням Ісуса, в муках смертної агонії на Хресті. У своїй книзі «Марія перша любов світу» Єпископ Фултон Джон Шін називає цей момент «Другим Благовіщенням».¹⁵

Одному з ранніх вчителів церкви Святому Амвросію належать чудові слова: «Нехай Христос із висоти хреста скаже також до кожного із вас: «Ось Мати Ваша. Нехай він також скаже Церкві: «Ось Син твій»».¹⁶

Призначення Марії є діянням Божественного Провидіння. Есхатологічні очікування про повернення людини до Отця справдилися на Марії.

Жест віддання Марії улюбленому учневі служить ще одним переконливим підтвердженням того, що через страждання і смерть Ісуса Христа, ставши дітьми Марії, послідовники Христа стають дітьми Божими.

Послання від Павла, каже: «Як же сповнився час, Бог послав Свого Сина, що народився від жінки, народився під законом, щоб викупити тих, які під законом, щоб ми прийняли усиновлення» (Послання до галатів 4,4-5).

Цей символічний акт усиновлення, є єдиними словами Ісуса з Хреста зверненими до своїх послідовників. Христос, віддав нам не лише всього себе а й все, що до нього належало, все чим він був і що посідав. Перед тим, як повернутися до Отця, Він віддає нам і свою Матір. І лише після цього каже: «Звершилося»

У цьому акті усиновлення, складно не зауважити наскрізної ідеї, що учень під хрестом як ідеальна постать спонукає кожного християнина залишитись з Марією біля Ісуса, прийняти усиновлення і вже у всій правоті називати себе улюбленим. Ця таємниця була добре відома апостолам та першим вчителям християнства, які у

¹⁵ Фултон Дж.Шін/ Марія-перша любов світу. С.92.

¹⁶ Mary and the fathers of the church. P.63

своїх посланнях до вірних використовували саме звертання: «улюблені».

Знаменитий християнський учитель Оріген казав так: «Першим плодом Євангелії, згідно Йоана є те, що ніхто не може збагнути істину, якщо не прихилиться до грудей Ісуса, та не отримає Марію від Ісуса, яка стане його Матір'ю».¹⁷

Книга Одкровення описує всіх тих, хто сповідує Ісуса Христа, як нащадків Матері Месії І це таємниче пророцтво проливає світло на сповнені загадковості слова з Євангелія від Луки: «Породила Сина Свого Первородного, сповила Його та поклала в ясла, бо не було їм місця в заїзд» (Лука 2:6). Благословенна Мати поклала у ясла свого «первістка. Ісус Христос будучи єдиним Сином Пресвятої Діви Марії по тілу, своєю останньою волею, творить нас новими дітьми Марії по духу.

Святий Павло каже про Христа: «первородний між багатьма братами» (Послання до римлян 8:29), то стає очевидним, що якщо Ісус Христос є первородним сином між багатьма братами і сестрами, тобто дітьми Церкви, ми можемо з певністю стверджувати, що Марія є Матір'ю Ісуса і нашою Матір'ю.

Правдиве усвідомлення, що ми є улюбленими братами і сестрами Ісуса допоможе сучасним християнам сміливіше стати на шлях Доброї Новини і курс історичної Церкви прямуватиме за Христом.

Приклад життя Пресвятої Діви Марії є основою для духовного наслідування кожним християнином. Попри невідомість майбутнього, не чекаючи сприятливіших громадських умов, чи сприйняття тогочасним суспільством, Марія сміливо крокувала шляхом об'явлених Господом, шляхом, що веде до спасіння і переміни на краще. Марія не очікувала настання кращого світу. Вона сама стала початком кращого світу.

Польський кардинал Степан Вишинський писав: «Ми любимо Марію,

¹⁷ Ladislav Varga. Mary's maternal relationship towards Christians and the Church in the Age of Church fathers. S.23.

тому що Ісус, у смертній агонії, висячи на хресті, дав нам Її як Матір. Її ім'я берегло нас у колисці, Її ім'я тішило нашу молодість, Її ім'я сповнює нас надією на порятунок над прірвою життєвих негараздів. Її ім'я, що приваблює Бога пахощами своїх чеснот, виривається з наших уст, коли останні краплі земного життя покидають наші вени і ми опинаємося перед дверима того незвіданого простору і часу, що називається Вічністю».¹⁸

Марія прийняла весь план Христа згідно з приходом Божого Царства. Вона живе для Свого Сина і Його діла Відкуплення. Марія що є шедевром материнства займає унікальне місце в історії спасіння та в Церкві стаючи Матір'ю цієї Церкви.

Марія, яка цілковито віддала своє серце Богові стає взірцевим початком Церкви. Присутня певна духовна подібність Марії та Церкви. Марія втілює всю місію Церкви у світі. Щоб краще зрозуміти цю теологічну істину, можна навести такі порівняння:

– Марія народила Ісуса, від неї Син Божий, прийшовши у світ, прийняв людське тіло. Так само Церква через благодать святого Хрещення народжує дітей Божих, усиновлених братів Ісуса для Царства Божого, народжує їх до вічного життя.

- Марія, як Мати, виховала Ісуса і сформувала Його духовно. Церква також формує образ Христа в душах віруючих через проголошення Слова Божого і уділення святих Таїнств.

- Марія слухала слова Ісуса, зберігала їх і розмірковувала над ними у своєму серці. Вона обдумувала все, що Він говорив і робив. Церква також живе Словом Божим, розмірковує над ним, зберігає та проголошує.

- Марія прожила все своє життя для Ісуса від моменту Його зачаття аж до Хреста. Ісус був єдиним сенсом і метою Її життя. Вона була повністю з'єднана з Ісусом і Його місією у світі. Так само Церква не існує без Христа. Вона повністю з'єднана з Ним – Церква є містичним тілом Ісуса, а Христос її Головою.

¹⁸ Postawy względem Boga, Kościoła i człowieka, „Niedziela”. Tygodnik Katolicki, 36(1993), nr 51, S. 13.

- Марія духовно страждала з Христом, що висить на Хресті. Церква також бере участь у стражданнях і спасительній смерті Христа. Святий Павло каже, що у своєму тілі він довершує страждання Ісуса, для блага свого тіла, яким є Церква

Подібність Марії до Церкви також особливо помітна в її стосунках зі Святим Духом. Уся вищезгадана Божа робота у світі, спасительна справа, в якій бере участь Марія, здійснюється завдяки дії Святого Духа.

Марія є Обручницею Святого Духа, з'єднана з Ним у чистій любові. Вже від Непорочного Зачаття Святий Дух з'єднався з Нею, зробивши Її своїм місцем проживання. Так само Церква живе, бо є посудиною для Святого Духа. Святий Дух перебуває в серцях віруючих. Святий Дух сповнив Марію Божою благодаті. Те саме він робить і з Церквою, Святий Дух визначає все життя церковної спільноти та її місію у світі.

«Господь зміг використати все єство Пресвятої Діви Марії, щоб розпочати кращий світ. Марія була піднесена не заради себе, а заради Христа, до найвищої якості благодатного вибору. Її вибір вписується в цілу справу спасіння, так що він знаходиться в центрі Божих планів спасіння».¹⁹

Сьогоднішня Церква невпинно дивиться на цей взірець, щоб за прикладом Пресвятої Діви Марії принести Христа в цей темний і гріховний час, Христа справжнього, не замаскованого згідно з бажаннями і викликами часу.

Проникнення Христа у світ відбувається через людські серця, навернені силою Євангелія, а потім через діяння Його Церкви, яка проголошує звістку спасіння і пропонує вірним силу таїнств благодаті. Об'єднані християни, це умова для того, щоб Христос переміг світ, щоб у цьому світі вже можна було реалізувати щось від кращого світу. Немає кращого світу без кращих людей,

¹⁹ Dinko Aračić/ Marija u ranokršćanskoj literaturi. St.128.

без кращих християн, без Церкви, більш вірної Христові. Саме тому ми кличемо до Марії, як до правдивої Матері Церкви. Пізнавши особу Марії, ми краще пізнаємо самого Христа, і Все чого навчає Церква про Марію, насправді ґрунтується на вірі і в Ісуса Христа.

«Марія, що пов'язана з Христом абсолютно, є найчудовішим відображення Христа. Марія стала взірцем для Церкви як її найвищий досягнень, але також як її життєтворча Матір. Поглянувши на Неї ми зрозуміємо глибше таємницю, що Ісус Христос є Еммануїлом, тобто з нами Богом, і з певністю прямуватимемо за ним».²⁰

Повсякчасно перебуваючи в небесному храмі, в небесному Єрусалимі Пресвята Діва Марія є правдивою і живою заступницею своїх дітей. Найкраще про це говорять слова Другого Ватиканського Собору: «це материнство Марії триває безпосередньо в благоустрою благодаті, починаючи від тієї згоди, що Її вона дала в Благовіщенні і яку потвердила без вагання під Хрестом, та триватиме аж до вічного здосконалення всіх вибраних. Бо взята на небо, вона не занехала цього спасительного завдання, але його продовжує різноманітним своїм заступництвом у вшестуванні нам дарів вічного спасіння. Своєю материнською любов'ю дбає про братів Сина свого, що знаходяться ще на шляху та в різних небезпеках і журбах, доки не дійдуть до щасливої батьківщини».²¹

Святий Іван Павло II говорить про це так: «На Голгофі Марія, з'єднавшись з жертвою Свого Сина, пожертвувала свій материнський внесок в діло спасіння, який мав форму пологів, народження нового людства. Звертаючись до Марії зі словами «Жінко ось Син твій», Розп'ятий проголошує Її материнство не лише по відношенню до апостола Йоана, а й до кожного учня. Сам Євангелист, кажучи, що Ісус мав померти, «щоб зібрати в одне розкидані діти Божі» (Йоан 11:52), вказує на народження Церкви, як на плід відкупительної жертви, причетність до якої має

²⁰ Maryja Matka wzorem naszego powołania, w: Maryja — Matka i Królowa wzorem naszego powołania (Instytut Świecki Chrystusa Króla). S.217-218

²¹ Dogmatic constitution on the Church: Lumen Gentium, Chapter, 62.

Марія по материнській лінії».²²

Постать Пресвятої Діви Марії в історії людства, притягує своїх дітей, досвідом страждання. Можна з усією сміливістю ствердити, що Діва Марія страждала більше від усіх людських матерів, і таким чином, вона розуміє і співстраждає з усіма хто терпить. Якщо пророк Ісая називає Ісуса «чоловіком болів» (Ісая 53:3), то справедливо називати Марію «матір'ю болів» (латинською *Mater Dolorosa*). Святий Іван Павло другий писав так «Жінка, одягнена в сонце, в певному сенсі ототожнюється з Марією, оскільки образи її «мук родження» відноситься до Матері Ісуса на Хресті».²³

Однак, цей досвід страждання жодним чином не заглушив в Марії надії на Воскресіння Христа. Так само гаряче Богородиця прагне і Воскресіння кожного свого сина чи дочки, молодших братів і сестер Христа.

II Ватиканський Собор навчає, що тут справа не в безплідному й швидкоплинному почутті і не в якійсь марній довірливості. радше, це походить від правдивої віри. яка веде нас до визнання піднесення Матері Божої та заохочує нас до синівської любові до Матері та наслідування її чеснот. Марія є знаком надійної надії та потіхи для подорожуючого народу Божого, аж поки не прийде день Господній.

Пресвята Діва Марія є Марія є серцем Церкви. Вона є найдосконалішим взірцем віри, бо Вона повірила, що «нічого немає неможливого» (Лука 1:37). Курс історичної Церкви залишається курсом Хреста, але з великодньою надією на перемогу Сина Марії, який сидить по праву руку від Бога, щоб «перемогти всіх ворогів і покласти їх під ноги Його». Коли він остаточно переможе могутній світ, Ми не знаємо коли, але знаємо, за якої умови: «щоб усі були одно, і світ увірував, що Ти послав Мене» (Йоан 17:21).

²² Jan Paweł II, *Matka Zbawiciela. List do uczestników sympozjum teologicznego poświęconego encyklice „Redemptoris Mater”* S. 59.

²³ Jan Paweł II, *List Salvifici doloris*, w: *Wybór listów Ojca Świętego Jana Pawła II*. S.14.

2.2. Марія – провідниця Божого народу у подорожі віри

Усі люди позначені драматичною таємницею втрати Бога і водночас глибоким прихованим прагненням до остаточного повернення в Дім Небесного Отця. Подорож довжиною в людське життя, потребує стійких орієнтирів та негаснучого світла, що допоможе дістатися омріяної Батьківщини.

Святий Папа Іван Павло II запрошує людство віднайти такий взірцевий орієнтир в особі Матері Божої, Пресвятій Діви Марії. Саме Марію Святий Папа рекомендує запросити до своєї життєвої подорожі як надійну і вірну супутницю: «Бо з її глибокої віри і великої довіри до Господа подорожуючий люд може черпати натхнення і сили на кожную стадію дороги».²⁴

У вченні Івана Павла II віра Пресвятої Діви в Бога, є фундаментальною опорою для віри кожного християнина. Щоб досягнути всю її повноту і досконалість, важливо звернути увагу на три основні аспекти.

Перший з них є те, що віра ніколи не є пасивним явищем. Зразок віри Пресвятої Діви Марії навчає, що християнський спосіб переживання віри як досвіду, вимагає зусиль і зобов'язань. Віра на кожному етапі життя в будь-яких ситуаціях вимагає мужності та наполегливості.

Подорож віри Матері Божої позначена глибоким зануренням в дійсність Божої присутності. Її віра є досконалим взірцем довіри Богу кожного Христового послідовника.

У Марії повністю реалізувалося прийняття осіб Триєдиного Бога. Марія була настільки просякнута Божою благодаттю, що миттєво прийняла слово Бога Отця (перша Особа) про те, що вона зачне Його Сина (друга Особа) силою Святого Духа (третя Особа). Її відповідь Архангелу Гавриїлу

²⁴ Jan Paweł II, Maryja Pocieszycielką ofiar przemocy. Homilia podczas Mszy św. w Vittória. S.26.

залишається взірцем християнської віри. Віра Марії є безумовною згодою на потрійний союз любові, який Бог бажає встановити з людиною: проявляти синівську відданість, бути зв'язаним нероздільними узами відданості та приносити плоди.

Віра Пресвятої Діви Марії є постійним визнанням і цілковитою відданістю правдивому Слову Божому, Марія є архетипом Церкви та есхатологічної Нареченої Агнця, що вводить сопричастя віруючих у цей шлюбний союз із Христом, що сповниться, коли Він стане «всім для всіх» (Послання до колосян 3:11).

Подібно до того, як Христос поділився з нами нашим людським станом – ставши подібний до нас у всьому, крім гріха, так і ми схильні бачити Марію в тому ж світлі.

Духовна подорож Марії мала багато спільного з нашою. Євангелія зображують її як людину, яка пройшла дорогу, яка часто була важкою та оповитою невідомістю. «Меч скорботи» (Лука 2:35), провіщений Симеоном, пронизав її серце не тільки на Голгофі. Поєднавши себе так близько зі Спасителем, вона також зазнала всіх протиріч, які він мав спричинити.

Марії довелося відокремитися від Ісуса, коли він почав своє публічне служіння, залишивши Назарет, і ще раз значно глибше пережити це відокремлення коли на Хресті Ісус віддав її, щоб Вона стала матір'ю когось іншого.

Але незважаючи на темряву, сумніви та незнання, Марія ніколи не похитнулась у своїй відданості Богові. «Нехай станеться мені за словом твоїм» (Лука 1:38), стало наскрізним вибором у її житті.

Вона була повністю в розпорядженні Бога, і якщо часами вона не могла побачити повноти Його плану щодо неї, це не змусило її колись відкликати свою згоду чи обмежувати свою відданість застереженнями чи обмеженнями. Марія не повернулася назад і не шукала легшого шляху, навіть на Голгофі, коли все здавалося втраченим.

Християнин має формувати свою віру на основі віри Пресвятої Діви Марії. Підстава для такого формулювання полягає в тому, що Марія пройшла шлях раніше християн. Повіривши посланню Ангела в час Благовіщення, Марія першою прийняла таємницю Втілення в досконалий спосіб.

Віра Марії в час Благовіщення є особливо вражаючою, якщо взяти до уваги виклики та ризики, з якими вона зіткнулася сказавши «так» Божому плану, Марія поставила на карту свою репутацію, свої стосунки і навіть своє життя.

Віра Марії не ґрунтувалася на підрахунку ризиків і переваг чи зважуванні «за» і «проти». Воно ґрунтувалося на глибокій довірі до Божого Провидіння, а також у готовності поступитися своїми бажаннями та планами заради Його волі. Вона вірила, що Бог є добрим, що Він є вірним і що Він мав план для Її життя, який був поза межами Її розуміння, але гідний Її послуху

Віра Марії виявляє серце, яке було сприйнятливим до дії Святого Духа. Коли ангел сказав їй, що Святий Дух зійде на неї, Марія не опиралася і не сумнівалася, але відкрилася змінюючій присутності Бога. «Її віра була не просто розумовою згодою з низкою вірувань, а й щирим прийняттям Божої любові та сили, що діяла в ній».²⁵

Розмірковуючи про віру Марії християни постають перед викликом розвивати подібну позицію довіри, смирення та відкритості у своєму власному житті. Подібно до Марії, сказати «так» Божій волі щодо свого життєвого призначення навіть коли воно здається ризикованим, дорогим або невизначеним.

Споглядаючи непохитність віри Марії перед прірвою невизначеності, християни отримують натхнення розвивати подібну позицію довіри та послуху у своєму власному житті. Приклад Марії це нагадування, що

²⁵ Wilfrid Stinissen /Marija u Bibliji i našem životu. St. 51.

слідкування за Ісусом – це не запорука легкого чи комфортного життя, а заклик взяти свій хрест і йти за Ним, навіть коли шлях важкий чи неясний.

Християнин завжди може принести свої страхи, сумніви та труднощі Богові в молитві, вірячи, що Він може підтримати і зміцнити так само, як Він зробив це для Марії. Християнська розрада і надія полягає в усвідомленні того, що той самий Бог, який був вірним Марії протягом усіх злетів і падінь її життя, залишиться вірним по відношенню до всіх своїх дітей.

Віра Марії починається ще задовго до Божественного досвіду материнства. Втілення Христа відбулося в Марії як в матері саме через віру. Незважаючи на те, що життя диктувало свої обмеження, цей порив віри, який сучасні богослови називають «фундаментальним вибором»²⁶, був досвідом Марії, коли Її згода на втілення Сина Божого, спричинилася до основного вибору віри в житті кожної людини.

З моменту Зачаття Ісуса в Марії більше немає народів, чужих спільнот, позбавлених спадщини. Кожна людина у Христі є «обраною особою», кожна людська спільнота і людське зібрання є проголошенням єдиної Церкви – єдиного Народу Божого.

Божественне материнство Марії є початком божественного обрання кожного народу, нації та племені. Материнство Пресвятої Богородиці скероване до всіх без винятку. Пресвята Марія Діва, яка народила Ісуса Христа Сина Божого – подарувала Його людям усіх культур. «Через акт втілення Ісус здійснив «помазання» всього людства».²⁷

З того часу, Марійський Народ Божий «збудований» з незліченних більших і менших спільнот, стає подібним до Ісуса. Втілення Ісуса означає віднайдення

²⁶ Miljenko Sušac SMM/ Posveta Isusu Kristu po Mariji Sustavni prikaz marijanske duhovnosti prema sv. Ljudevitu Montfortskome St. 312.

²⁷ John Macquarrie, Mary for all Christians. S.112.

первісного «образу» і відновлення «подібності» людини до Бога. Наслідком акту втілення Христа є солідарність усіх без винятку народів.

Христос – Син Марії, Матері Свого Народу, Син Божий і Людський, силою акту втілення знищив усі штучні поділи між людьми. Він знищив гордість, яка будувала стіни упереджень, страху та агресії Він заповнив прірви, які були висічені, поглиблені та увічнені тією ж гордістю.

Другою характерною рисою віри Пресвятої Богородиці є Її безпосередня готовність на прийняття Божого Слова і вміння ним жити. Марія ще перед покликанням апостолів Христом, стала першою розподільницею Слова для інших.

Слухаючи і зберігаючи Слово Боже, Марія була рефлексивна у своїй ролі. Двічі Лука каже нам, що Марія «зберігала все це і розмірковувала про це в своєму серці» (Лука 2:19, 51).

Приклад послуху Божому слову є основою праведності Марії. Кожен християнин хоче бути слухняним учнем нашого Господа і для цього потребує прикладів послуху. «Марія була сповнена благодаті, і це дозволило їй без зволікань слухати накази свого Бога. Марія була на землі тим, чим кожен християнин стане на небі»²⁸. Слухняність означає готовність сказати Богові ТАК, дух смирення, який говорить «Нехай буде» (fiat). Без доброго духу неможливо досягти Божого бажання єдності. Життя послуху та учнівства Марії закликає нас до єдності з Богом через послух.

Таємниця побожності Пресвятої Богородиці підсумовується у вислові: слухай Боже слово і живи ним. Марія, що є жінкою надії, вірить у Божі обітниці та чекає спасіння Ізраїлю. Магніфікат так би мовити портрет Її душі цілком зітканий із ниток Святого Письма. Марія, не тільки виражає а й доводить до повноти розуміння Місії Христа людьми Старого Завіту: Її справа

²⁸ Benigar Aleksa. Nazaretska Djevice_Biblijska razmatranja. Split: «Verbum», 2002. St.51.

в Кані пробуджує віру учнів у Христа. Віра Марії спонукає Ісусових учнів до прийняття одкровення Христової слави і бажання слідувати за Ним.

«Марія завжди залишається серед Христових послідовників як взірець найвірнішої учениці яка слухає Слово Боже і стурбована долею тих, хто намагається знайти своє місце в групі Його учнів».²⁹

Тому Марії по праву належить провідна роль у народженні віруючої спільноти, яка починає формуватися навколо Христа. Завдяки Марії ця побудова спільноти твориться саме на фундаменті віри. Апостоли, люди, що мають різний вимір поведінки, специфічні етичні рамки, стають пов'язані певними стосунками, що вже формуються в площині моральних цінностей і обов'язків.

Третьою надзвичайно важливою рисою віри Пресвятої Діви Марії є те, віра кожної християнської душі зароджується саме з віри Марії. Правда християнського універсалізму. полягає в тому, що одного разу повіривши в Благую Вістку Архангела Гавриїла Марія зробила вибір віри, що дав можливість кожній людині бути включеним в Божий план Спасіння, вибравши Христа, Вона вибрала Його і для всіх нас.

Зі своїм проголошенням Марія стає одним із перших новозавітних провісників спокутного пришествя Христа та сповнення Божого завіту з Авраамом, очевидність якого стає все чіткішим у міру того, як Євангелія просуваються через життя та служіння Ісуса. Визнаючи свою привілейовану роль як носія Ісуса, Марія слухняно підкоряється Божому плану Відкуплення в Ній і через Неї.

Вершина земного життя Марії настає, коли Вона переживає смерть свого Сина на хресті ганьби. Віра Марії перед обличчям цього виклику очевидна в Її готовності довіритися Божому плану щодо Її життя, навіть коли він, здавалося, суперечить очікуванням і нормам суспільства. Вона вірила, що Божі наміри щодо неї були

²⁹ Marija Pehar/Тко је мајка моја. St.48-49.

добрими і гідними Її послуху, навіть якщо вони призводили до нерозуміння, відкидання чи страждань

«Марія стоїть біля Підніжжя Хреста, у досконалій єдності з волею Отця, хоча Її Серце пронизане муками смутку. починається Її Материнство всього людського роду – Материнство, яке триватиме завжди».³⁰

Беручи початок з віри Пресвятої Діви Марії люди Старого Завіту уже стаючи християнським «народом» утворюють спільнот дітей Божих, Матір'ю якого є Діва Марія.

«Церква живе вірою, вбачаючи в тій, «яка повірила, що сповниться сказане їй від Господа» (Лука 1:45), перший і досконалий вияв своєї віри. На цьому шляху довірливої відданості Господу Діва йде перед учнями, дотримуючись Божого Слова з дедалі більшою інтенсивністю, яка охоплює всі етапи її життя і поширюється на саму місію Церкви».³¹

Її приклад заохочує народ Божий практикувати свою віру, вивчати й розвивати її зміст, зберігаючи у своєму серці та роздумуючи над подіями спасіння.

Та на цьому рятівний вплив віри Марії для віри християнина не закінчується. Наслідування християнами прикладу віри Марії є особливо важливим для ясного свідчення про істину Євангелія

Марія підтримує формування Христа в людській душі. Благодать участі християнина у вірі Марії допомагає йому тривати в особистій вірі серед різноманітних життєвих досвідів. Чоловіки й жінки будь-якого часу й місця вдаються до її материнської доброти, її дівочої чистоти й благодаті в усіх своїх потребах і прагненнях, радощах і скорботах, у хвилинах самотності й спільних зусиллях.

³⁰ Mladen Parlov/ Marija u otajstvu Krista i Crkve. St.201.

³¹ Tomislav Topčić /Maranatha - Dođi, gospodine. St.178.

Марія була найвільнішою людиною, яка будь-коли існувала. Її душа, недоторкана гріхом, була абсолютно вільною, щоб повністю прийняти Божу волю.

Її чисте Серце мало велику свободу любити все грішне людство. Її чисте і покірне Серце, прийнявши Божу волю, залишило Їй повну свободу прийняти страждання Хреста і таким чином приносити рясні плоди в серцях інших. Вона продовжує це материнське посередництво протягом усіх віків, завжди піклуючись про своїх дітей, завжди закликаючи їх приєднатися до Неї біля Підніжжя Хреста. Коли хтось намагатиметься наслідувати приклад Марії, він відчує справжню свободу, для якої він створений, свободу, яку можна знайти лише в серці Бога.

Материнське посередництво Марії продовжується, оскільки вона заступається за всіх своїх дітей. Вона завжди намагається принести нам Ісуса, щоб ми могли слухати Його голос і робити те, що Він хоче від нас. Пречиста Діва дає свій захист і розраду всім своїм дітям, не бажаючи нічого іншого, як привести їх до Ісуса, кажучи: «...щоб їхні серця змогли ожити, зцілитися, пізнати Бога. Це любов».

32.

³² Чарівна. Таємниця жіночої душі. Елдредж Джон і Стейсі. С.159.

Розділ 3. ВПЛИВ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ НА АКТУАЛІЗАЦІЮ МІЖКОНФЕСІЙНОГО ПОРОЗУМІННЯ ХРИСТІЯН

1.3. Пресвята Діва Марія в конфесійній ідентичності християн

Пресвята Діва Марія, Богородиця – протягом століть є постаттю глибоко вкоріненою в серцях віруючих у всьому світі. Її образ, що представлений у різних культурних контекстах, виявляє Її універсальну місію та символізує християнську надію і любов.

Сучасні дослідження вказують на необхідність переосмислення ролі Марії в християнстві. В основі християнських згод і розбіжностей щодо Марії, лежать питання, які водночас є біблійними, доктринальними, історичними, літургійними, теологічними, соціологічними, сотеріологічними, еклезіологічними. Пошук відповідей на всі ці питання, торкаються основ християнської віри та формують саму структуру конфесійної ідентичності християн.

«Культурні та теологічні відмінності кожної християнської традиції наділяють Марію унікальними рисами та характеристиками, але Вона залишається найдосконалішим взірцем для наслідування. У багатьох християнських традиціях Марія вшановується не лише як Матір Ісуса Христа, але й як посередниця, яка завжди стоїть на боці тих, хто звертається до неї з вірою».³³

Матір Христа є не лише центральною постаттю в католицькій церковній традиції, але також займає особливе місце в різних галузях християнства. У різних культурах образ Марії набуває різноманітних рис, але дещо залишається незмінним: Вона є символом непохитної віри та надії. Люди з усього світу приходять до Її святинь, щоб піднести молитви та прохання,

³³ Mary, Grace and Hope in Christ. The ARCIC Agreed Statement (London—Harrisburg: Morehouse, 2005) n.43, P. 40-41.

довіряючи Її силі та доброті.

Варто уважніше розглянути, як шанування Марії виражається в кожній із цих традицій і які цінності та послання несуть ці різноманітні християнські практики

У католицькій церкві Марія вважається Матір'ю Божою, а Її Непорочне Зачаття, Приснодівство визнання правдивою Богородицею і Внебовзяття є основними догматами. Вірні католицької церкви вшановують Її різними способами: через молитву на вервиці, урочистості, свята, паломництва.

Молитви до Пресвятої Богородиці, формують унікальний простір у якому вірні можуть об'єднуватися у взаємному вшануванні своєї Святої Матері. «У католицькій традиції Марію визнають не лише Матір'ю Бога, але й Матір'ю Церкви, що додатково підкреслює Її роль в особі християнської спільноти». ³⁴

Багато людей вважають відданість Діві Марії суто католицькою справою; але насправді шанування Матері Божої своєю довговічністю сягає перших часів християнства, а глибиною своєї істинності сьогодні поширюється далеко за видимі межі Католицької Церкви.

У Православ'ї Почитання Пресвятої Діви Марії пов'язує вірних з історичним корінням їхньої віри, а розмаїття молитов і обрядів свідчать про глибину культу, яким Її оточують духовенство та миряни.

У православному обряді Марія має титул Богородиця, що підкреслює «почесне місце в історії спасіння». ³⁵ Православна спільнота відзначає багато свят, пов'язаних з Марією, які нагадують про її вплив на життя Церкви.

Молитви до Марії в православній традиції надзвичайно різноманітні та емоційно насичені. До Марії звертаються як до Матері розради та надії. Пошана православними християнами Марії є свідченням живої традиції, яка «безперервно з'єднує покоління і веде до глибшого розуміння таємниць віри».

³⁴ Ivan Macut/Marija - naša majka. St.63.

³⁵ Jarosław Charkiewicz, Some Aspects of the Veneration of the Mother of God in Orthodoxy.P.6.

Церкви, що належать до Східного Православ'я та перебувають у спілкуванні з Константинопольським Патріархатом, включаючи Грецьку, Антіохійську, Сербську, Болгарську та Румунську Православну Церкву – змагаються з католицизмом у своїй відданості Богородиці. Православні визнають Приснодівство Марії, і постійно звертаються до неї як до Богородиці в кожній Літургії.

Як і східні католики, вони також мають ряд унікальних побожностей до Марії. Вірні часто відмовляють: акафісти, молебні, канони моління. Ікони із зображенням Божої Матері розглядаються як місця особливої благодаті, особливо ті що прославилися надзвичайними явищами «дивами» та цілющі джерела стають основами для виникнення центрів східно-православних святинь. Процесійні обходи також складають дуже велику частину східно-православної «Марійської побожності».

Серед «нехалкидонських» або «малосхідних» церков (Вірменської, Сирійської, Коптської, Ефіопської та Маланкаранської православних) відданість Богородиці також надзвичайно сильна. Їхній літургійний рік наповнений Марійськими святами та молитвами. Навіть Ассирійська церква, яка походить від несторіан, також вшановує Богородицю. Можна сказати, що всі Церкви, які беззаперечно претендують на Апостольську спадкоємність і Таїнства, так само вшановують Матір Божу.

Протестанти, хоч і різняться у своєму підході до культу Марії, часто визнають її важливою фігурою в Біблії. Багато протестантських громад підкреслюють її основні чесноти: віру і послух – як приклад для кожного християнина. Серед різних протестантських деномінацій Марію поважають, але її культ менш помітний. Багато груп підкреслюють її роль як Матері Ісуса, але вони ігнорують традиції молитви та поклоніння, які присутні в католицькій церкві.

Прослідковуючи історичний аспект протестантського повстання XVI

століття можна відстежити поступовий занепад а згодом і цілковите усунення Пресвятої Діви Марії з релігійного життя новоутворених християнських громад.

Ранні «реформатори» дотримувалися більшості апостольських вчень про Богородицю, але загалом заперечували Її заступництво та відданість їй.

Сам Мартін Лютер певною мірою зберіг свою пошану до Діви Марії, визнаючи Її Приснодівство і Непорочне Зачаття. Він закликав зберегти статус Пресвятої Діви Марії в церквах і відзначати деякі Марійські свята. Багато його пізніших послідовників втратили ці погляди. Вчення Мартіна Лютера про Марію тяжіє до радикальної Біблієзації та дуже чіткого Христоцентризму.

У своєму коментарі до Магніфікату 1521 року Мартін Лютер проголошує тезу: «Марія, зрікаючись Себе, вказує на Бога і веде до Христа».³⁶

Інші реформатори того періоду, висловлювалися подібним чином, вони також вбачали в Матері Христа взірць для всіх віруючих. Ульріх Цвінглі казав своїм прихильникам: «Якщо хочете по по-особливому віддати честь Марії, наслідуйте Її чистоту, невинність і сильна віру».³⁷

З самого початку певні елементи Церкви Англії дотримувалися більш «католицької» лінії щодо відданості Богородиці, ніж багато хто з їхніх одновірців або континентальних протестантів. Так звані «Caroline Divines», богослови XVII століття, такі як Ланселот Ендрюс, Джеремі Тейлор і Томас Кен, продовжували просити у Марії заступництва, а форма вечірньої молитви в Книзі загальних молитов включала (і досі включає) Магніфікат.

Англія, яка до повстання глибоко почитала Богородицю, продовжувала пишатися багатьма церквами, названими на честь Пресвятої Діви Марії. Деякі Марійські свята залишилися в англійському календарі й досі..

Наприкінці XIX та на початку XX століття у лютеранстві з'явилася «Висока Церква»; ті лютеранські громади, які стверджують про апостольське

³⁶ Theodore G. Tappert (ed.). *Selected Writings of Martin Luther*. P. 1214.

³⁷ Kenneth J. Howell, Ph. D. /Mary of Nazareth: Sign and Instrument of Christian Unity. P.112.

правонаступництво, також схильні відроджувати погляди Лютера щодо Марії, і віддавати Їй належне шанування.

Оксфордський рух XIX століття та підйом англо-католицизму з його повторним наголосом на апостольських претензіях Церкви Англії побачили супутнє відродження Марійської побожності.

Англiканські релігійні ордени були засновані на Її честь, названі Її ім'ям. Товариство Марії було засновано спеціально для звернення до Неї по допомогу, а на початку XX століття о. Альфред Хоуп Паттен відновив святиню Богоматері Волсінгемської; поряд була відкрита католицька святиня, і паломництва до цієї святини знову стали частиною англійського життя. У Вестмінстерському абатстві знову встановили статую Богоматері.

Жан Кальвін проголошував: «Святе Письмо так багато говорить про Марію, щоб усі вірні мали в Неї приклад наслідувати».³⁸ Він продовжував називати Марію Матір'ю Божою і вірив у Її Приснодівство, хоча не визнавав, що Марія була Непорочно Зачатою. Однак, саме він наказав позабирати Її зображення з церков, і викреслив Її свята з календаря.

Його наступники були ще більш радикальними. В XX столітті серед шотландських (пресвітеріанських) і німецьких, швейцарських і голландських (реформованих) кальвіністів виник «Рух високої церкви». Наголошуючи на центральній ролі Таїнств і спадкоємності з дореформаційною церквою, більш радикальні члени таких течій, як Шотландське церковне товариство та Мерсербурзька теологія, почали повертатися до поглядів Кальвіна.

Велика частина дій проти Марії після Реформації була зумовлена антикатолицизмом, політичним і релігійним.

Ті групи, на які найбільше вплинув кальвінізм, включаючи те, що ми сьогодні називаємо євангелістами, були найбільш старанними в Її ігнорування.

³⁸ Calvin to the Foreigners' Church in London. P.285.

Але оскільки антикатолицизм серед таких людей сьогодні зменшився, дехто досягає більшого розуміння постаті Пресвятої Діви Марії.

У сьогоденні деякі протестантські релігійні очільники і дослідники намагаються відшукати загублений курс християнського розуміння постаті Матері Христа.

У грудневому випуску «Christianity Today» за 2003 рік Тімоті Джордж, декан Баптистської Бісонської Школи Богослов'я при Семфордському Університеті в Бірмінгемі, штат Алабама, написав, що «настав час євангелістам відновити повну біблійну оцінку Марії та Її ролі в історії Спасіння. Як євангелісти ми можемо не вміти читати розарій чи стати на коліна перед статуями Марії, але нам не потрібно викидати її за борт корабля».³⁹

Подібну думку поділяв і південно баптистський дослідник Нового Завіту початку ХХ століття Джордж Робертсон про те, що Марія, не зазнала справедливого ставлення від протестантів, на відміну від католиків. Він сказав, що хоча католики «обожнювали» Богородицю, євангелісти «холодно нехтували» нею. Коментуючи це твердження, Джордж заявив, що «ми боялися хвалити та поважати Марію за її повну цінність, щоб нас не звинуватили в прихильності та симпатії до католиків».⁴⁰

Потім він резюмував свою точку зору: «Нам не потрібно проходити через Марію, щоб дістатися до Ісуса, але ми можемо разом з Марією вказувати іншим на Нього».⁴¹ За останні роки було опубліковано низку книг, які мають на меті пояснити євангелістам та протестантам про постать Богородиці.

Говорячи про традиції вшанування Богородиці, неможливо не згадати, незліченну кількість паломників-мусульман, але також індуїстів і буддистів які шукають благословення від Матері. християнського Бога в католицьких та інших християнських святинях Пресвятої Діви Марії в Азії а саме в Індії, Шрі-Ланці,

³⁹ Keegan, Matthew C/The Virgin Mary in the Light of the Word of God.P.114.

⁴⁰ Mary - Mother of unity. Catholic ecumenical perspective/ Mariusz Kocoł.S.9.

⁴¹ Mary - Mother of unity. Catholic ecumenical perspective/ Mariusz Kocoł.S.13.

Індонезії, Китаї, Японії, Кореї.

Ці верстви паломників, хоч і не прилічують себе до християнської спільноти вірних, очевидно навіть попри відсутність богословського сенсу спішати до Марії, переконані, що благословення зливаються на всіх, хто вшановує Марію в цих місцях. Божественне материнство, чистота і заступництво Богородиці переважають усе інше.

Варто зауважити, що у живописі, скульптурі та літературі Марію часто зображують як символ миру. За таких обставин доречно буде виокремити кілька ключових аспектів, які проливають світло на роль Пресвятої Діви Марії в християнстві, зокрема, у єкуменічному єднанні християн:

- Приклад віри: Марія, як взірець смирення та відданості Богу, є натхненням для всіх віруючих, що сприяє обміну духовним досвідом між конфесіями.
- Марія, як символ духовного пробудження: Марія в контексті сьогочасних світових криз стає орієнтиром для переосмислення духовності, прикрашаючи серця жінок і чоловіків, які прагнуть прямувати дорогою Доброї Новини.
- Марія, як символ надії та любові: Марія об'єднує людей у різноманітності їхнього досвіду та вірувань. Її приклад спонукає до наслідування і потреби більшого досвіду любові, прощення та безстрашності перед викликами.
- Мати Єдності: Марію часто розглядають як фігуру, яка об'єднує християн у прагненні спільних цінностей і цілей, незважаючи на догматичні розбіжності. Трактування Марії, як Матері Єдності, та розуміння Її ролі в сопричасті всіх християн, може розвинути в повній силі і сприяти розширенню єкуменічного порозуміння при зустрічі з представниками різних християнських релігій.

Безперечно культ Пресвятої Діви Марії в християнстві є не лише елементом традиції, а й джерелом духовних переживань. Вірні постійно знаходять у Неї підтримку, натхнення та спонуку до прагнення святості у щоденному житті, адже: «...Той хто заспокоює серце Марії, заспокоює і моє серце».⁴²

Марія для вірних залишається ключовою постаттю на шляху до спасіння. Протягом багатьох років роль Матері Божої в єкуменічному єднанні є універсальною. І унікальність цього єднання полягає в тому, що Марія об'єднує всіх людей у прагненні наблизитися до Бога.

⁴² Усміх малого Бога. 40 кроків до Різдва. Андрусів Н.Ю. С.15.

3.2. Екуменічний вимір Маріологічного Богослов'я

Вшанування Марії є багатовіковою традицією в Церкві, яка, як і будь-який інший аспект церковного життя, потребує оновлення.

Для Другого ватиканського Собору, питання єдності християн було новою темою, яка ніколи раніше не розглядалася на церковному соборі. Тим не менш, соборна постанова заклала основні принципи, які діють і нині.

Для кращого розуміння ролі Пресвятої Діви Марії в екуменізмі, варто звернутися до програми відновлення Церкви, започаткованої ще Папою Іваном XXIII та Другим Ватиканським Собором.

Собор зробив два важливі внески, які водночас є життєво важливими і для відновлення церковного вшанування Марії, і водночас для екуменізму.

Перший – представлення Марії в контексті цілої Церкви, розуміння Її ролі як Діви і Матері по відношенню до всіх аспектів Тіла Христового.

Непорочно Зачата Діва Марія, будучи вільною від гріха, цілковито підкорилась волі Господа. Людське материнство Марії було утриваленим, людська співпраця не закінчилася Божественним Зачаттям Ісуса Марією у Назареті та чудесним народженням у Вифлеємі. Її місія з Ісусом триває протягом усього Його земного життя, де, як підтверджує Собор, Пресвята Діва Марія вірно вистояла в єдності зі Своїм Сином аж до хреста/

Марія терпіла у своєму людському серці подібні муки, як Син зазнавав у своєму Божественному серці. Марія добровільно і по-людськи «погодилася на принесення цієї жертви, народженої нею».⁴³ У цьому високому вченні II Ватиканського собору, як пояснює Святий Папа Іван Павло II, людські страждання Марії, поєднані з Ісусом, становлять надприродний внесок у Відкупленні всіх.

⁴³ Dinko Aračić/Marija u riječi Benedikta XVI.St.116-117.

Особливо важливо зауважити, що як записано в Святому Письмі, поруч із Христом, на першому й найвищому місці, завжди є Його Мати. Всім своїм життям, Вона подає зразкове свідчення, немовби творить конкретне Євангеліє страждань. У Ній численні та сильні страждання були накопичені таким взаємопов'язаним чином, що вони були не лише доказом Її непохитної віри, але й внеском у спасительний план Христового Відкуплення.

Насправді, від часу таємної розмови Пресвятої Діви Марії з Ангелом Гавриїлом, Вона вбачала у своїй місії «Матері» своє призначення. І знову, після події таємного та публічного життя її Сина, саме на Голгофі страждання Марії, поряд із стражданнями Ісуса, досягли інтенсивності яку навряд чи можна уявити з людської точки зору.

Друге, на що звернув увагу Собор, є те, що Марія це правдива постать зі святого Святого Письма. Для християни, що не належать до вірних, які визнають Матір Христа Богородицею, можливість відкритися на роль Марії в історії спасіння, лежить лише в площині біблійних досліджень. Тут варто згадати про книгу «Дочка Сіону» Папи Бенедикта XVI. Основою для написання якої автор використав саме Святе Письмо.

Даремно вважати, що Марія є досить суттєвою перешкодою для християнської єдності, справа в тому, що це твердження не відповідає дійсності, усі стародавні вірування про Марію, як про «Матір Бога» (що є правильним визначенням з теологічних причин, а не просто «Матір Ісуса», як дехто каже) є правдиві. Згадки про вшановування матері Христа сягають третього та четвертого століть, якщо не давніше і підстави для цього знаходяться саме у Євангелії.

Питання про «Матір Божу» було вирішальним у стародавній церкві через наголос на справжньому людстві Ісуса. Якщо Марія не була Матір'ю (людською) Божественного Сина Божого, тоді людська природа Ісуса не була реальною. Дослідження символів віри та дискусій навколо них дуже чітко показують цю думку. «Християни ніколи не визнавали, що Марія «породила» божественність у своїй

утробі, а скоріше, що вона була справжньою людською матір'ю Боголюдини, яка сама є повністю і цілком божественною, отже, вона є «матір'ю Бога» (theotokos)».⁴⁴

Варто також звернути увагу на *lex orandi, lex credendi* (лат., що вільно перекладається як «закон молитви є законом віри»). Ці слова стосуються зв'язку між поклонінням і вірою. Вони встановили стародавній християнський принцип, який забезпечує міру для розвитку стародавніх християнських символів віри, канону Святого Письма та інших доктринальних питань, які ґрунтувалися на молитовних текстах і літургії церкви. У ранній церкві існувала літургійна традиція ще до того, як з'явилося загальне віровчення та офіційно схвалений біблійний канон. Ці літургійні традиції забезпечили богословську основу для встановлення символів віри та канону. щоб підкреслити, що різноманітність щодо Марії залишається, тоді як глибокий і зростаючий інтерес до Її ролі як головної фігури в історії спасіння та християнської відданості, здається, зростає екуменічно.

Зростаючий інтерес до постаті Марії насправді може підживлювати екуменізм у здоровий спосіб. Побоювання щодо Маріологічної доктрини дуже часто є реакцією страху, а не віри.

Варто зазначити присутність Марії, як і сам прояв екуменізму є невід'ємною частиною християнського життя. Стосовно єдності великий прихильник екуменізму Святий Папа Іван Павло II писав у 1995 році: «Екуменізм, рух, що сприяє християнській єдності, не є просто якимось «додатком», який додається до традиційної діяльності Церкви. Скоріше, екуменізм є органічною частиною її життя і діяльності, і, отже, має пронизувати все, чим вона є і що вона робить».⁴⁵

⁴⁴ Mariologija nakon Drugoga vaticanskog koncila: prihvaćanje, rezultati i perspektive. Zbornik radova XXIII. međunarodnoga mariološko-marijanskog kongresa. 2012. St. 45-46.

⁴⁵ Jan Paweł II, Tajemnica Trójcy Świętej a Maryja. Homilia na zakończenie XX Międzynarodowego Kongresu Maryjno-Mariologicznego, S. 165.

Сьогоднішні всюдисущі глобальні кризи підкреслюють необхідність якнайбільшого об'єднання для всіх християн. Екуменічний вимір у Маріології визрівав протягом століть. Однак лише в післясоборну еру з'явилися рішення, які принесли плоди, офіційні заяви, тексти згоди, особливо в католицько-протестанському середовищі.

Екуменічні зусилля після Другого Ватиканського Собору загалом призвели до плідних форм спільної молитви та братерського діалогу між різними християнськими традиціями, головним чином наголошуючи на спільному для всіх християнських конфесій. Однак чи можемо ми справді виконати екуменічну молитву Ісуса «щоб усі були одно» (Йоан 17, 20-21), обговорюючи лише те, що є спільним для всіх християн?

Очевидно тепер настав час для Церкви пояснити в цілковитій екуменічній прозорості своє доктринальне вчення про заступницьку силу Пресвятої Богородиці, урочисто визнаючи Її Матір'ю Церкви, справжньою Посередницею для світу, який відчайдушно потребує відкуплювальної ласки Ісуса Христа та справжньої християнської єдності. Перші кроки до цього вже зроблені.

Відрадно відзначити, що через міжнародні та національні групи екуменічного діалогу, а також численними зусиллями богословів з усього християнського спектру досягнуто значного прогресу в напрямку спільного розуміння ролі Марії в історії спасіння. Нижче наведені деякі найважливіші.

У 1969 році католики і протестанти в Англії заснували Екуменічне Товариства Пресвятої Діви Марії, яке зосередило свої роздуми навколо постаті Матері Божої. Дослідження були спрямовані на пізнання ролі Христа, Його Матері та святих у процесі спасіння. У процесі діалогу було знайдено об'єднувальні елементи, які могли закласти підґрунтя для подальшої співпраці.

За результатами кількарічного функціонування Екуменічне Товариства Пресвятої Діви Марії, було видано декларації з висновками про те, що неможливо

залишатися вірним Біблійним істинам усунувши з релігійного життя християн особу Матері Христа.

У 1984 р. Євангелічно-Римо-Католицький Діалог про Місію (ERCDOM) розпочав діалог про Марію у відповідь на Апостольське повчання Папи Павла VI *Marialis Cultus* (1974 р.).

Євангелісти в діалозі прагнули головним чином роз'яснити певні католицькі терміни, які використовувалися для опису Марії: «Богоматір», «Посередниця», «Приснодіва.» У їхньому звіті говориться, що досягнуте певне порозуміння: страхи євангелістів були певною мірою розвіяні цими римо-католицькими поясненнями та запевненнями. Проте певний євангельський неспокій залишався. Вони підкреслювали, що особливо в центральній доктрині спасіння лише через Христа, вони прагнуть уникати виразів, які вимагають докладного пояснення (хоч би це було освячено довгою традицією), і обмежуватися мовою, яка прямо й однозначно зосереджена на Христі. Натомість представники католицького Богослов'я намагалися донести до опонентів, що закріплені догматично, ці твердження як непомильна істина, допомагають висловити та знайти: «гідне місце, яке Бог дав Марії в історії спасіння та в житті Церкви».⁴⁶ Хоча повне порозуміння триває й досі, діяльність цієї комісії заклала підвалини для подальшого доктринального тлумачення вчення про Марію та розширення екуменічного простору.

Неможливо оминати увагою дослідження, що сприяло поглибленому екуменічному розвитку. Починаючи з 1990-х років, міжнародна католицько-протестантська діалогова група Домбів (*Le Groupe des Dombes*) взялася за інтенсивне дослідження постаті Марії.

⁴⁶ Christopher O'Donnell/*O Marijio* S.72.

У 1992 р. за результатами діяльності комісії був опублікований спільний текст: «Один Посередник. Марія та Святі. Відкриття». (One Mediator, Saints and Mary, Revealing), де описувалися можливі точки зближення між різними християнськими конфесіями зважаючи на роль Марії та святих в житті кожного християнина. Представлені висновки продемонстрували, що незважаючи на різне трактування спасительної ролі Марії, звертання до Неї як до заступниці може стати об'єднуючим елементом для всіх християнських спільнот.

Вони опублікували його французькою мовою під назвою «Marie dans le dessein de Dieu et la communion des saints», що в перекладі означає «Марія в Божому плані та в Сопричасті святих». Ця чудова робота представлена у двох частинах: Перша частина – це історія розвитку Марійської доктрини та повторне дослідження свідчення Святого Письма та розпізнавання дій ранніх Вселенських Соборів, які закріпили Марійську відданість у віровченнях. ранньої Церкви. Друга частина є дослідженням суперечливих питань: «Співпраця» Марії у спасінні, зв'язок між благодаттю та свободою, вічне Дівитство Марії та католицькі догмати про Непорочне Зачаття та Успіння. Пресвятої Діви Марії. Група закликала до оновлення поглядів, навернення як серед католиків, так і серед протестантів, особливо там, де Марія була ізольована як від Христа, так і від сопричастя святих.

Згідно висновків діяльності комісії, не знайдено жодних незмінних несумісностей, незважаючи на деякі реальні теологічні та практичні розбіжності на основі здійсненого історичного, біблійного та доктринального дослідження.

У 2005 р. англікано-римсько-католицька міжнародна комісія (ARCIC) опублікувала статтю «Марія: благодать і надія у Христі».

Ця поглиблена доповідь досліджує постать Марії згідно зі Святим Письмом, у християнській Традиції, та в житті Церкви. Ця стаття дозволила розширити та поглибити низку домовленостей, досягнутих раніше в заявах англікансько-римсько-католицького діалогу і заохочує англікан і католиків ретельно дотримуватися вказівок Святого Письма щодо будь-яких питань, що залишаються неузгодженими.

Зворушливо те, що обидві церковні спільнотипогодилися, що доктрини та віросповідання, які відповідають Святому Письму, можна назвати відкритими Богом або вченням Церкви. І оскільки, в справах цієї комісії, предметом дослідження є постать Матері Ісуса Марії, то будь які подальші доктрини і норми повинні бути основані на центризмі Ісуса Христа в житті Церкви.

Текст цієї статті також наголошує на тому, що явне прийняття точних формулювань визначень Догми про Непорочне Зачаття та Догми про Внебовзяття Пресвятої Діви Марії – може не вимагатися від віруючих, які не були в сопричасті з Римом, коли вони були визначені, однак англіканцям доведеться визнати, що згадані вище твердження є законним вираженням католицької віри, і їх слід поважати як такі, навіть якщо ці формулювання ними не використовуються

Це обґрунтування комісія (ARCIC) пропонує у вважає доцільним, зважаючи на інші попередні випадки єкуменічної згоди, такі як Спільна Христологічна декларація між Католицькою Церквою та Ассирійською Церквою Сходу (1994 р.) та Спільна декларація про доктрину виправдання між Римською Католицькою церквою і Всесвітньою Лютеранською федерацією. (1999 р.). Відповідно до статті «Марія: благодать і надія у Христі». ці приклади про попередні єкуменічні консенсуси дали можливість того, що «те, що один сторона через діалог визначає як правду віру, іншою стороною може бути продиктоване у інший спосіб, але не з меншою шанобливістю».⁴⁷

Завершальною дією комісії ARCIC є подання звіту, що містить не лише застереження, а й обнадійливе твердження, про те, що ідея подальшого примирення можлива і доцільна у питаннях, що стосуються доктрини та відданості Марії. Комісія пропонує більше не розглядати відмінності в

⁴⁷ Mary: Grace and hope in Christ. Anglican - Roman Catholic International commission (ARCIC) Chapter:69.

релігійних баченнях, як розділення сопричастя або перешкоду, а швидше як можливість до зростання і взаємного розвитку церковних спільнот.

Ще одна комісія міжнародна Методистсько-римсько-католицька комісія MERCICy 2016 р. включила кілька важливих роздумів про Марію у свій звіт презентований під гаслом: «Заклик до святості: від слави до слави». Охоплюючи багато тих самих тем, особливо Марію в Святому Письмі та розвиток доктрини щодо Марії, методистсько-католицький діалог пропонує розширене міркування про марійську побожність. У той час як методисти не мають традиції побожності Марії, католики мають значну традицію побожності, пов'язаної з Матір'ю нашого Господа: молитви та гімни Марії, молитва вервиці, святкові дні, процесії та паломництва до місць об'явлень Марії. Чи Марійська побожність, зокрема звернення до заступництва Марії, «показує брак довіри до Ісуса Христа», чи радше вона виконує слова, записані в Магніфікаті: «Відтепер усі покоління кликатимуть мене благословенні» (Лука 1:48).

У завершальній частині звіту комісія MERCIC закликала вірних обох конфесій до постійних спільних роздумів, та пошуку відповідей на питання що стосуються постаті Марії, Матері Христа. Ці пошуки в свою чергу можуть призвести до більшого взаєморозуміння і до більшого зближення між католиками та методистами, як знаку Господньої благодаті та святості

Наведені вище приклади діалогової співпраці, що сьогодні відбувається в екуменічних колах, підтверджують що постать Марії в Святому письмі стає все більш об'єднуючим елементом для християн різних конфесій.

Після Другого Ватиканського Собору важливе значення мали також міжнародні міжконфесійні конгреси, діяльність яких була відзначена пошуком шляхів екуменічного єднання християн на основі Маріологічного вчення. Серед них:

Конгрес у Сан-Домінго (1965 р.), центральною темою якого стало дослідження «Марія у Святому Письмі». (Maria in Sacra Scriptura) – на основі

синоптичних Євангелій, та Книги Одкровення. Результатом Конгресу став заклик проведення діалогу між «відокремленими братами у Христі».

Конгресі у Лісабоні (1967 р.), Тут вперше була зібрана католицько-протестантська екуменічна група (Marienverehrung), що представила до обговорення питання Марійського культу. Протестантська сторона виступила з декларацією вважаючи такий проект спільних зустрічей корисним. Обидві сторони позитивно оцінили ідею розгляду місця Марії в історії Христового Спасіння.

На Конгресі у Загребі (1971 р.), був проведений Екуменічний «круглий стіл», що розглядав питання місця і ролі Марії в історії християнства в IV – XI століття.

Конгрес у Римі (1975 р.) вперше в історії ознаменувався спільною екуменічною декларацією. Зусилля Конгресу були спрямовані на розуміння всіма християнськими церквами особливої ролі Марії у справі Христового Відкуплення.

На Конгресі у Сарагосі (1979 р.) домінуючою темою до розгляду був аналіз впливу Марійного культу в Європі протягом XVI століття. Значна увага була зосереджена на проблематиці епохи Реформації.

За результатами проведення Конгресу була видана декларація про місце Марії в християнському вченні та молитві. Весь III том документів з'їзду був заповнений доповідями про культ Марії. Було озвучено пояснення про те, «...що поклоніння Богу і почитання Марії це не одне і те ж».⁴⁸

Під час проведення Конгресу на Мальті (1983 р.), в центрі уваги знаходилося питання про культ Марії в XVII-XIX століттях. Глибоко досліджувалася тема заступництва Марії та молитви вірних до Неї.

⁴⁸ The Ecumenical Councils and Authority in and of the Church. 7th Plenary of the Lutheran-Orthodox Joint Commission in Sandbjerg, Denmark, The Lutheran World Federation, 1993. P.44

В завершальній частині Конгресу було наголошено на доцільності звертання вірних до Марії, адже Марія молиться всередині Церкви, як колись в очікуванні зішестя Святого Духа (пор. Діян. 1, 14). Релігійні відмінності не повинні створювати перешкоди для поєднання молитви вірних з молитвою Марії, адже молитва підноситься до одного і того ж Господа.

Конгрес у Кавеларі (1987 р.) став наступним єкуменічним кроком, адже з доповідями, що стосувалися розвитку культу Марії в ХІХ столітті виступали представники і лютеранських і католицьких і англіканських конфесій.

Всі наступні Маріологічні Конгреси, певною мірою охоплювали питання всехристиянської єдності через опосередковану роль Марії у житті послідовників Христа. Поглиблення єкуменічного аспекту Маріологічних конгресів стало надбанням кожного християнина незважаючи на конфесійну приналежність.

Серед новітніх Міжнародних Маріологічних Конгресів варто виокремити зустріч, що була присвячена 100-річчю Фатімських подій», проведений з ініціативи Фатімського Санктуарію.

На конгресі у Фатімі, брали участь визначні богослови та вчені, з усього християнського світу. Під час цієї міжнародної зустрічі обговорювалися шляхи поглиблення послання Пресвятої Діви Марії в Фатімі, яке цілковито відповідає Біблійним словам Матері Христа «Все, що Вам скаже робіть» (Йоан 2:5). Було визнано, що: що слова Марії несуть надію для Церкви, людства та сучасного світу.

Чимало діалогів відбуваються також і зараз між православними, лютеранами та іншими сторонами у єкуменічних чернечих середовищах, серед рухів і асоціацій з особливим марійським акцентом. Варто також згадати зусилля єкуменічного Руху Фоколяре діяльність якого схвалена Святим Престолом та Католицького Американського Єкуменічного інституту Матері Божої, а також вплив класичних паломницьких святинь таких як Люрд чи Фатіма на знаходження порозуміння між християнами

Той прояв екуменізму який присутній сьогодні, очевидно не був би можливим, без впливу двох важливих монографій

«Маріаліс культус» Папи Павла VI і «Редемпторіс матер» Папи Івана Павла Другого.

Настанова Павла VI *Marialis cultus* (1974 р.) залишиться в історії Маріології Марійської побожності. Ніколи раніше Церква так чітко і точно не сформулювала принципів відновлення Марійського культу: тринітарний, христологічний, пневматологічний, еклезіологічний. Ніколи раніше Церква так мудро і переконливо не вказувала шляхи до оновлення і поглиблення богослужіння. (1. біблійний шлях, 2. літургійний шлях, 3. екуменічний шлях, 4. антропологічний шлях). Звернення *Marialis cultus* вирішує, що Папа Павло VI залишиться у вдячній пам'яті маріологів-єкуменістів як найбільший і перший з перших⁴. лідерів єкуменістів, як найбільший і перший з перших⁴.

Енцикліка Івана Павла II *Redemptoris Mater* (1987 р.) є менш важливою для екуменізму, хоча вона залишиться постійною точкою відліку в маріологічних та екуменічних дослідженнях.

Екуменізм заклику Павла VI лежить понад усе у сміливій організації теології та практики «Марійського богослужіння».

Екуменізм енцикліки Івана Павла II полягає в спробі більш єкуменічного тлумачення вчення про посередництво Марії. Окрім традиційної моделі посередництва (до Христа – *ad Christum*), він представляє модель посередництва у Христі (*Maria in Christo Mediatrix*) і у Святому Дусі (*in Spiritu Sancto*), з Маріанським. тлумачить посередництво по-материнськи (материнське посередництво у Святому Дусі). Отці-кларетини з Мадрида, які працюють в «*Ephemerides Mariologicae*», особливо отець Йоакім Алонсо, організували глобальну дискусію про посередництво Марії на початку 1970-х років і пропагували теологічну модель посередництва у Христі (*in Christo*), Також до цього був причетний, пастор Генрі Шаванес, який взяв першість у

цій дискусії, і таким чином може вважатися співавтором енцикліки *Redemptoris Mater* і духовним отцем оновлення католицького вчення про посередництво святих і Пречистої Діви Марії.

День видання *Redemptoris Mater* також є великим святом лютеранського пастора Ганса Асмуссена, який ще у 1950 р. виступив з ідеєю посередництва Марії у Христі (в т.ч *Christo Mediatrix*). Це були сміливі спроби по-новому зрозуміти посередництво Марії: посередництво у Христі і Святому Дусі, а також материнське посередництво. І хоча певні екуменічні кола, особливо протестантські, остерігалися енцикліки польського Папи з гаслом «*Totus tuus*» (Весь твій), ці ідеї. «зламали протестантський опір Марії Посередниці».⁴⁹

Отож, всупереч побоюванням багатьох, у післясоборну еру Маріологія може висунути претензію до богословського трактату екуменічного характеру. Беручи до уваги взаємодоповнюючі припущення христопіанської та еклесіотіпічної Маріології.

Для продовження і поглиблення міжконфесійного порозуміння важливо продовжувати крокувати шляхом екуменічного зростання. Екуменічний рух, який посиляється на Маріологічне вчення, створює чудову можливість поміркувати над тим, що об'єднує, а не роз'єднує християн.

Спільна робота комісій, проведення конференцій, молитовних зустрічей організація свят та паломництва, можуть стати чудовою платформою для розмов і зближення різних християнських традицій.

Екуменічна відкритість часто допомагає відкрити певні форми благочестя, які, практикуються в одних спільнотах, але яких недостатньо в інших.

Наприклад, Святий Папи Іван Павло Другий вважав впровадження Розарію: «як чудового засобу для просування християнської єдності».⁵⁰

За його словами саме Розарій може стати чудовим способом пізнання містерії

⁴⁹ M. Jamie Ferreira/Doubt and Religious Commitment: The Role of the Will in Newman's Thought.P.73.

⁵⁰ Jan Paweł II, List Salvifici doloris, w: Wybór listów Ojca Świętego Jana Pawła II. nr.25. S.23.

Спасительного плану Христа і водночас пізнання власного місця в цій спасительній подорожі для християн різних конфесій.

Натомість для поглиблення стосунків з Христом, доброю практикою для католицької спільноти, може стати більша присвята часу і зусиль мирянами для читання Святого Письма. В католицькій церкві вірних постійно заохочують до проведення часку з Святим Письмом, і тут можна звернути увагу на натхненний приклад протестантських спільнот, які є активними читачами Біблії. Це певною мірою також сприятиме єкуменічній праці з відновлення християнської єдності.

Святий Іван Павло Другий також наголошував на тому, що важливо докласти зусиль, щоб питання, які стосуються Маріологічного вчення не були «забороненими». Зустрічі з християнами інших конфесій покликані подарувати надію на взаємне ототожнення, розуміння себе співхристиянами. Сприйняття один одного як дітей одного Батька і розвиток довіри дасть можливість говорити про Марію. Говорячи про Марію, неможливо не говорити про Христа. Правдиве почитання Матері Христа спонукатиме до глибших роздумів та розуміння цінностей, які здатні об'єднати вірних.

Християнство, за своєю сутністю і природою є місіонерським, євангельським і апостольським. Великий польський поет, священник Католицької церкви стверджує: «Справжньої любові ми повинні вчитися, щоби думати про інших, не по себе». ⁵¹

Єкуменічне значення оновленої теології посередництва Марії має спочатку принести позитивні плоди в католицькому домі. Передбачивши взаємне шанування різноманітних бачень та суджень, все ж основною залишається місія привести всіх людей до правдивого Христового світла. І провідну роль в цій місії протягом двох тисячолітньої історії виконує

⁵¹ Твардовський Ян. У любові багато імен. С. 102.

Пресвята Діва Марія, що незважаючи на теологічні розбіжності, постає як символ любові, єдності та надії, допомагаючи будувати мости між різними конфесіями.

3.3. Місія Пресвятої Діви Марії в питанні християнського єднання

Наближаючись до третього тисячоліття християнства, можна спостерігати крайнощі світу. Серед стрімкого нападу байдужості та безрелігійності, все ж чимало людей шукають розради в релігії.

Серед руйнівної війни та насильства ми знаходимо розраду та любов тих, хто піклується про бідних і знедолених. Серед блискавичного темпу сучасного життя ми знаходимо душі, які шукають глибшого сенсу, усамітнюючись у монастирях і храмах.

Двома найпотужнішими джерелами натхнення в християнстві кінця двадцятого століття є прагнення до більшої єдності між християнами різного походження (єкуменізм) і швидке зростання відданості Марії по всьому світу.

У цьому столітті було зроблено безпрецедентні зусилля, щоб об'єднати християн, яких розділили непорозуміння та упередження. І саме тоді, коли єкуменічний рух на формальному рівні здавався вмираючим, новий сплеск масового єкуменізму знаходить способи об'єднати католиків, православних і протестантів. Яким би не був результат цих зусиль, повітря останнього десятиліття другого тисячоліття наповнене ароматом християнської єдності. Здається, що християни хапаються за кожну нагоду, щоб узгодити свої доктринальні розбіжності уподібнитися до «братів, що живуть разом в єдності» (Псалом 133:1).

«Якщо це епоха єкуменізму, то це також і Маріологічна ера, тому що жодне століття від народження Христа не було свідком такого виливу відданості Матері Христа». ⁵²

Багато християн, не католиків, спантеличені такою відданістю Марії. Деякі відчують дивне бажання вшановувати, але бояться впасти в надмірну

⁵² McHugh John. The Mother of Jesus in the New Testament. New York: «Doubleday», 1975. P. 245.

увагу до Марії, знехтувавши Ісусом. Для інших побожність Марії межує з богохульством. Для третіх католики є ідолопоклонниками. Не буде перебільшенням сказати, що жоден прояв історичного християнства ніколи не ставив Марію на таку високу честь, як західна католицька традиція. І хоча Східні Православні Церкви давно вшановують Марію як Матір Божу, вони не мають повністю розвиненої Маріології, як має Західна Церква.

Спроба зіставлення екуменічного та Марійського рухів на перший погляд здавалася неможливою. Виглядало що питання про Марію буде останньою темою, обраною в екуменічному діалозі. Виглядало, що найправильнішим рішенням, буде розглянути спочатку усі сфери, в яких можна досягти спільної згоди, а вже потім перейти до складного питання Маріологічної доктрини. Однак, як стало зрозуміло, при бажанні досягти справжнього екуменізму, спершу треба говорити саме про Марію.

На суто людському рівні жодна справжня дружба не може ігнорувати переконання, які є центральними для однієї сторони, тоді як ті самі переконання в кращому випадку викликають сумніви для іншої. Крім того, представники католицького світу не вдаватимуть, що Маріологічна доктрина і набожність до Пресвятої Діви Марії не є важливими та центральними у їхньому релігійному житті. З повною відвагою і безстрашністю Католицька Церква має заявити, що ніколи не змінюватиме свої визначені догмати про Марію. З іншого боку, не всі прояви Марійської побожності є необхідними для Церкви яка славиться різноманітністю культур та традицій.

Отже, що може зробити розмова про Марію для просування справи екуменізму? Відповідь залежить від того, що саме варто розуміти під визначенням «Екуменізм».

Одне визначення, яке є найпоширенішим, розглядає екуменізм як процес переговорів між різними церквами, за якого одна церква відмовляється від певного аспекту своєї віри, а інший партнер відмовляється від своїх претензій на деякі її

особливості. Цей процес проходить через кілька етапів, доки не буде досягнуто найменшого спільного знаменника. В результаті певна церковна спільнота чи будь-яка інша офіційна організація, має зменшену форму віри та практики, щоб пристосуватися до вимог протилежної сторони.. Здебільшого це була модель екуменізму в Сполучених Штатах і західному світі протягом більшої частини цього століття. Однак, такі спроби зазнали величезної невдачі. Марія не може допомогти з таким типом екуменізму.

Інше визначення екуменізму ґрунтується не на концепції переговорів, а на спільному пошуку істини Божого об'явлення. Воно починається зі визнання того, що християни повністю розуміють Божу істину і що завжди прагнуть збагнути вічну Христову Премудрість. Згідно з цією концепцією, єдність серця і розуму походить не від досягнутих угод, а від усіх сторін, які визнають і приймають об'єктивну істину Бога.

Таким чином, можна сміливо стверджувати, що християнська єдність походить від повної відданості пошуку істини в душі смирення. «Екуменізм починається з визнання того, що єдність уже існує в Бозі, що Христос є центром єдності, а Святий Дух є діючим агентом у об'єднанні християн. Саме в такій концепції проявляється спільність Пресвятої Діви Марії з екуменізмом християн».⁵³

Добрим зразком справжнього єднання для християн, може послужити також приклад єдності Пресвятої Діви Марії і Ісуса Христа під час земного життя.

Марія перебувала в Божій благодаті від самого початку. Можна тільки уявити наскільки цей зв'язок духовної спорідненості з Христом ставав глибшим за роки, коли Ісус і Марія перебували разом на землі. І оскільки Марія, була найвірнішою ученицею з усіх Христових учнів, Вона б не

⁵³ Timo Boppart, Josef Falkinger, Volker Grossmann/ Protestantism and education: Reading the Bible.P. 20

зупинилась перед жодними перешкодами на шляху своєї єдності зі своїм Сином, Який був і є Богом-Сином, з Богом-Отцем і з Богом-Святим Духом. Глибина цього союзу – це те, що насправді важко навіть уявити. У певному сенсі Марія схожа на всіх людей, у тому, що Вона також Боже створіння. В той же ж час, Вона зовсім не схожа на інших людей, своєю відкритістю на божественну благодать та кількість милосердя, яке вона змогла отримати у своїй душі, а потім поділитися з іншими.

Коли апостоли зібралися разом після Христового Вознесіння, щоб отримати Святого Духа, те що Богородиця була з ними. це не просто збіг. Пресвята Діва Марія згадується на сторінках Біблії лише кілька разів, але кожна така поява є надзвичайно важливою. Очевидно, що це серйозна помилка применшувати значення та місце Марії в Церкві та в духовному житті християн. Це розуміння супроводжувало християн крізь віки.

Християнський теолог, філософ, вчитель Церкви, Святий Августин патристичний період в одній зі своїх праць, порівнюючи спільноту Христової Церкви з Марією, називає Її «Матір'ю єдності».⁵⁴

Святий Августин пов'язував материнство Марії щодо Христа, з материнством по відношенню до всіх членів Церкви, яка є Його Тілом. Марія народила Христа, отож є духовно пов'язана з усіма вірними Церкви, головою якої є Христос. Святий Бернард писав, що «..творіння молилося, щоб Марія вимовила своє так».⁵⁵

Домініканському місіонеру Гаспару де Карвахаль належать надзвичайні слова: «Людство знаходить свою головну причину єдності у Втіленні, в утробі Марії». І ця єдність «не може бути розірвана через відмінності раси, національності, мови чи соціального стану».⁵⁶

⁵⁴ Julia M. Gatta/Saint Augustine of Hippo. *Sewanee Theological Review*.P.81-82

⁵⁵ Letter of Saint Bernard of Clairvaux on revision of Cistercian chant. N48. P.19.

⁵⁶ Lee, Bertram T./Gaspar de Carvajal. *Dominican missionary to the New World*. P.112

Папа Лев XIII у своїй енцикліці *Auditricem populi*, стверджував, що Церква вірить, що справа єдності тісно пов'язана з духовним материнством Пресвятої Діви Марії над усіма чоловіками та жінками, особливо над тими, які були охрещені».

Святий Хосе Марія стверджував, що Марія тісно пов'язана з найбільшим знаком Божої любові – Словом, що став тілом, яке взяло на Себе наші гріхи та слабкість. Вірна божественній меті, для якої Вона народилася, Марія продовжує витратити себе на служіння людям, які всі покликані бути братами її сина Ісуса. Богородиця також справді є матір'ю людей.

Духовне материнство Пресвятої Діви Марії є водночас і людським, і божественним, хоча воно не передбачає плотського зародження і не передбачає божественної Особи. Воно справді людське, тому що справді виявляється в людській любові, в любові, яку мати відчуває до тих, хто справді є її дітьми, дітьми за духом «у багатьох аспектах» Воно також божественне, тому що воно походить від того, що Вона є Матір'ю Божою, і виражається в любові, яка є теологічним милосердям, пройнятим материнським теплом, що впливає з її любові до Бога.

«Кожен християнин, пригадуючи своє життя, може відтворити історію своїх стосунків з нашою Небесною Матір'ю. Ця історія включає конкретні дати, особи та місця, ласки, які ми визнаємо як такі, що походять від Богородиці, зустрічі, наповнені особливою ніжністю. Ми усвідомлюємо, що любов, яку Бог показує нам через Марію, має всю глибину божественного і, водночас, близькість і теплоту, властиву людському».⁵⁷

⁵⁷ fra Marinko Šakota/ Gospa nas uči postiti.St.75.

Сьогодні вірні часто відчують тягар роз'єднаності і прагнуть більшої єдності у Христі. Як же Марія може сприяти більшій єдності християн, чи може Марія подарувати християнам цю єдність?

Протягом довгого часу постать Марії була джерелом розколу між католиками та протестантами. І мимоволі виникає питання, як християни можуть бути єдиними, коли саме Марійські обряди, такі цінні для католиків, протестанти вважають ідолопоклонством. Людським очам здається, що майже будь-яка інша християнська доктрина була б кращою для досягнення єдності, ніж доктрини Марії. І якщо ми думаємо про Марію лише як про набір доктрин, це буде правдою. Але Марія це більше, ніж набір доктрин. Марія є особливою постаттю, Марія є особистістю. Вона прожила своє життя на цій землі як мати нашого Господа зі своїм власним характером, розумом і серцем. Ці речі правдиві незалежно від того, що ті чи інші спільноти про Неї думають. Марія є тим, ким Вона є, незалежно від наших вірувань.

Є один безпомилковий факт, який ми повинні пам'ятати про справжню Марію. Син Божий жив у її лоні дев'ять місяців. Ось як Марія може бути інструментом єдності. Вона поєднала Логос, другу особу Трійці, з Його людською природою у своєму власному тілі. Марія об'єднала більше, ніж будь-яка людська істота. Вона поєднала Бога і людину в межах свого лона. Це дивовижна правда. В утробі Марії небо і земля були з'єднані не як дві окремі реальності, а досконало поєднані в одній особі Сина Божого. Недаремно сказано, що «Марія все це берегла й роздумувала в серці Своїм» (Лука 2:19). Це реальність поза всякими поясненнями.

«Марія була знаряддям єдності для тіла Ісуса Христа, і тому Марія вважається Матір'ю Церкви. Церква є тілом Христа, і Марія була Матір'ю тіла Христа, як фізично, так і містично».⁵⁸

⁵⁸ Miljenko Sušac SMM. Posveta Isusu Kristu po Mariji. Sustavni prikaz marijanske duhovnosti prema sv. Ljudevitu Montfortskome. / Kršćanska sadašnjost u suizdanju s Družbom Marijinih misionara - monfortancima, Zagreb, 2015. St. 423.

Зі Священного Писання ясно, що Ісус Христос є ключем до єдності між християнами, але єдиний Спаситель Ісус Христос не був би тим, ким він є, досконалою Боголюдиною, якби Марія не була засобом об'єднання Його божественної та людської природи в одній особі.

Єдність, якої ми прагнемо, є не людською, а божественною. Його джерелом є божественне життя Спасителя Ісуса Христа. Це та єдність, про яку Він молився, коли сказав: «Батьку, щоб вони були одно» (Йоан 17:21).

Така єдність не походить від того, що кожна група християн відмовляється від якоїсь віри чи практики заради єдності; воно походить від того, що кожна особа чи група підпорядковуються владі Христа, а також від діяння Святого Духа, що забезпечує єдність там, де це неможливо з людської точки зору. Як і саме спасіння, християнська єдність не в силах людини. Все, що можуть зробити християни, це відкритися для служіння Господу, щоб досягти єдності, неможливої шляхом переговорів.

Саме тому, що Марія була таким каменем спотикання для християн, повніше сприйняття Її особи та ролі досягне більшої єдності, ніж можна було очікувати. Якщо дивитися на Марію окремо від Ісуса, тоді Марія не може допомогти християнам. Але Марія ніколи не була окремою від свого Сина. Подібно до того, як волхви знайшли Ісуса «з Його матір'ю» (Матей 2:11), так і християни знаходять Марію, пов'язану зі своїм божественним Сином, співпрацюючи в Його роботі та плані Відкуплення.

Проблему єдиного буття в Христі цілковито вирішити неможливо ні шляхом переговорів, ні через поступки однієї чи іншої сторони. Але Бог може вирішити цю проблему.. Бог спеціалізується на неможливому, як Він колись сказав Марії. Якщо Святий Дух зміг сформувати в утробі Діви Марії нову сутність – унікальну Боголюдину, тоді Він, безумовно, може об'єднати християн, розділених історією, підозрами та дезінформацією. Можливо, настав час дозволити Богу зробити те, що не вдається зробити християнам

протягом багатьох століть. Ніхто не може точно сказати як це станеться, але зрозуміло, що цього не станеться без прийняття повноти спасіння в самому Ісусі Христі.

«Єдність, якої прагнуть християни, не є результатом досягнутих угод. Християнська єдність має ґрунтуватися на правді. Це має бути єдність серця й розуму, постійна єдність, яку не похитнуть зміни звичаїв і культури».⁵⁹ Новозавітне поняття єдності є не що інше, як єдність зі Святою Трійцею. Ісус, наш Господь, молився, щоб єдність Його учнів нагадувала і впливала з єдності, яку відчують Отець, Син і Святий Дух. Ісус Христос не хоче, щоб наша єдність була лише подібною, як єдність Його та Небесного Отця. Ісус прагне, щоб наша християнська єдність була точно такою, як єдність Пресвятої Трійці в взаємній любові.

Марія є одночасно знаком і знаряддям єдності, що походить від Пресвятої Трійці, тому що вона має унікальне відношення до кожної Її особи.

Марія є донкою Небесного Отця.

Коли Марія проголошує себе слугою Господньою, Вона проголошує свій послух волі Божій. Її любов до Небесного Батька виявляється в Її бажанні бути Його посудиною для спасіння світу. З допомогою Марії, серця християн об'єднуються так, як Серце Марії було об'єднане з серцем Небесного Отця.

Марія не вела переговорів з Богом, не торгувалася з Ним і не шукала компромісу. Вона визнала свою залежність від Його благодаті і прагнула виконувати Його накази. Воля Отця передбачає єдність для всіх хто визнає Його Сина. Християни досягнуть єдності лише тоді, коли підкоряться Отцеві, як це зробила Марія.

Проте Марія, це значно більше ніж просто приклад. Вона є інструментом єдності. Без Її послуху Спаситель не народився б. Деякі християни вважають, що

⁵⁹ Leo Scheffczyk/ Marija Kristova i naša majka. St. 293.

якби Марія відмовилася від запрошення Гавриїла народити Спасителя, Бог знайшов би іншу жінку. У Новому Завіті немає жодного підтвердження цієї точки зору. Марія вільно віддалася Божій волі дати світові свого Спасителя. Своєю допомогою Марія об'єднала Отця зі світом через Його Сина. У глибокому розумінні Марія поєднала нас з Отцем через Сина. І саме так ми знайдемо більший ступінь єдності сьогодні. Прагнучи наслідувати її послух і прагнучи підкорятися тому самому Отцю через Сина, якого вона народила.

Марія є Обручниця Святого Духа.

Гавриїл проголосив, що Святий Дух зійде на неї і сила Всевишнього осінить Її. Це мова подружньої любові (Рут 3:9; Соф. 3:17). Марія була з'єднана з третьою особою Трійці, щоб дати плоть другій особі. Як обручниця Святого Духа, вона віддала своє тіло на служіння Богові, щоб отримати повноту Бога. І тому Марія є взірцем того, що вірні також повинні прагнути сповнитися Святим Духом, щоб виконувати волю Божу. Це Святий Дух, який сьогодні приносить Ісуса Христа так само, як Він приніс божественного Христа до лона Марії. Коли люди сповнені Святим Духом, як Марія, то з'єднуються з Ісусом і стають ще більш з'єднаними одне з одним. «Єднання Марії зі Святим Духом принесло людству Божого Сина, який вилив Святого Духа, щоб всі могли бути з'єднані і з Сином, і з Духом. Союз Марії і Святого Духа породжує союз між християнами»⁶⁰

Марія є матір'ю Божого Сина.

Через неї божественна та людська природи Христа об'єдналися в одну особу, яка спасає людство від їхніх гріхів. Як мати Ісуса, Марія проявляє, що наша єдність буде лише в її Сині та через неї. Коли Павло каже, що Ісус був «народжений від жінки... щоб ми могли прийняти усиновлення» (Послання до

⁶⁰ Collection of Masses on the Blessed Virgin Mary, 2 vols: Sacramentary and Lectionary .n.13. P.8.

галатів 4:4,5), апостол має на увазі, що справжня єдність походить лише від членства в одній сім'ї – тій самій родині, в якій Ісус є первородним Сином.

Очевидно, що християни можуть належати до багатьох різних сімей, які терпимо ставляться до вірувань і поклоніння одне одного. Безсумнівно, терпимість до культурних та історичних відмінностей є важливою, але це все ще не є новозавітним ідеалом єдності.

Єдність означає бути в одній родині з Ісусом («один Господь»), мати той самий зміст віри («одна віра»), жити в тій самій Церкві («одне Хрещення»). Тільки буде отримана впевненість, що всі християни є дітьми одного Бога: «Бога й Отця всіх, Який над усіма, через усіх і в усіх» (Послання до ефесян 4:4.).

Зараз час єдності між християнами. Проживаючи на початку третього тисячоліття від народження Христа, ми бачимо майже безпрецедентний заклик до єдності.

Прагнення до єдності заслуговує похвали, і його слід продовжувати енергійно. Проте єдина єдність, якої варто прагнути, єдина єдність, яка триватиме, це єдність, яка вже існує у Святій Трійці. Такої єдності Церква ще не досягла. Ця єдність бере свій початок у Господі. Ця єдність вливається в душі і виражається єдністю розуму і серця (вчення і любові).

Істина без любові безплідна. Єдність без істини порожня. Ісус є Господом, що проголошував правду, плакав над упертістю Єрусалиму і був зворушений трагедією: «овець без пастуха» (Марко 6:34).

Ісус Христос є тим самим Господом, який сказав, що правдивість Його слів не мине. Якщо Ісус є нашим Господом, тоді ми повинні з однаковою енергією слідувати Його правді та любові.

Істина та єдність однаково остаточні. Проте навіть зараз ми повинні усвідомити неможливість примирити істину та єдність із людськими планами та винахідливістю. Єдиний спосіб мати єдність – мати єдність в Істині. Правда, яка

несе єдність, це сам Ісус. Істина, яку дає Ісус, це повне вчення про Його волю, виражену в Церкві апостолів і через неї.

Церква є установлена Христом, це частина Його волі. І саме Христова Церква передала вірним Святе Письмо та істини віри.

Послух Христу означає послух Церкві. Класичне християнство говорило так: той, хто хоче Бога як Отця, повинен вважати Церкву за матір. Саме так плекається віра. Ось чому Марія, як Матір Церкви є такою важливою в житті християн.

Ісус Христос є єдиним посередником між Богом Отцем і людьми. Він є досконалим Богом і досконалою людиною. Та не варто забувати, що людською стороною своєї природи навіть наш Господь подивляв відданість правді і вірність своєї Святої Матері.

Марія жила в правді. Вона настільки любила правду, що погодилася на запрошення Гавриїла народити Сина Божого. Вона була сповнена співчуттям, до людського роду, щоб побачити Боже «милосердя з роду в рід» (Лука 1:50). Марія була жінкою правди та любові. Її відданість Божій правді ведуть Її до єдності Сина Божого.

Отже, відданість Марії істині є і зразком для християн, і засобом християнської єдності. Вона змодельовала наш шлях до єдності, обіймаючи божественного Сина в її лоні. Ми також повинні обійняти Його. Марія також є засобом нашої єдності, тому що без Її підкорення Богові ми не мали б єдиного Спасителя, який може нас об'єднати.

Підсумовуючи наведені вище міркування, слід підтвердити, що особа Марії є постаттю, яка веде до об'єднання послідовників Христа. У кожній християнській традиції можна помітити, що благочестя зосереджене на Ній завжди відзначається Христоцентризмом. Христоцентрична зосередженість, знаходить унікальний приклад у Марії.

Колишній префект Папської ради з питань єдності християн Вальтер Каспер у своєму «Довіднику з духовного єкуменізму» вказує на позитивну та беззаперечну реальність християнського єднання «Марія супроводжує подорож Церкви до християнської єдності. Вона залишається постаттю, яка становить значний інтерес, багатьох християн у їхній щоденній ході з Христом».⁶¹

Відповідно до єкуменічного принципу, коли ми наближаємося до Ісуса, через Марію, ми стаємо «ближніми» по відношенню один до одного.

Очевидно для всіх християнських спільнот надходить час відкласти особисті та політичні плани, відмовитися від власних уявлень про Церкву та та уподібнившись Марії прийняти повну волю Христа.

⁶¹ Dinko Aračić/Marija u riječi Benedikta XVI.St.35.

ВИСНОВКИ

В представленій магістерській роботі проаналізовано вплив постаті Пресвятої Діви Марії, зокрема крізь призму Її чеснот і довіри до Бога, на поглиблення діалогу, всесторонньої взаємодії та можливого об'єднання між християнами сучасності, що належать до різних конфесійних груп.

Вивчаючи вплив Маріологічного вчення, починаючи з пророцтв Старого Завіту, і продовжуючи крізь всю історію християнства аж до наших днів, стає очевидним, що в теперішню епоху Екуменізму саме Маріологічна доктринальна істина стає основою для пошуку шляхів примирення християн різних деномінацій.

Метою першого Розділу дослідження є показати пророче звіщення приходу Марії у світ за допомогою святоотцівського богонатхненного вчення, яке Учителі Церкви представляють через старозавітні біблійні фігури-образи, які також проливають світло на проголошені Марійські догми.

Завданням Старого Заповіту було поступове приготування до повноти Об'явлення, яке звершилося в Ісусі Христі. Христологічна перспектива Нового Заповіту дозволяє відчитати в текстах Старого Заповіту більше, ніж це допускає дослівна інтерпретація окремих тверджень.

Усі месіанські прообрази мають своє сповнення в Новому Заповіті. Пророки Старого Завіту представили Богородицю як Ту, Яка безпосередньо співпрацює з Яхве в очікуваному ділі спасіння. Царська влада, священство і профетизм з часом стають обітницею і образом майбутньої дійсності. Старозавітні біблійні тексти відсилають до есхатологічної дійсності, яка цілковито звершується в Марії як Матері Божій.

Дотримуючись біблійного старозавітного богослов'я та вчення Св. ап. Павла, у святоотцівському дусі Другий Ватиканський Собор виходить від

чотирьох марійних типів, представлених у Догматичній Конституції про Церкву LG, які вказують на чотири Марійські догми:

- Обіцяна жінка з книги Буття – старозавітна типологія напередвибрання та Непорочного (Обожествленного) Зачаття Марії;
- Мати Еммануїла – типологія Дівництва Богородиці;
- Та, Яка породить – типологія Божого Материнства;
- Ковчег Завіту, типологія, яка пророче вказує на Внебовзяття Богородиці.

Отці Другого Ватиканського Собору через ці промовисті пророцтва-типології вказали на старозавітну заповідь приходу Марії, реалізацію Божого плану в Богородиці та великі справи, які вчинив Творець, що вилились у догматичні Марійські правди.

Історико-аналітичний аналіз процесу прийняття Марійських догм і їхнього значення для християнства, показує, що заперечення їхнього змісту і поступове усунення культу Марії з християнської доктрини, відбувалося під дією страху та не бажання мати подібність з католиками, що по суті стало запереченням основних правд віри, які супроводжували християнство ще з початку становлення і стало каталізуючим фактором для розділення між християнами. Дослідження першопричин і обставин виникнення заперечення культу Марії серед відокремлених церков, дозволяє передбачити можливі шляхи виходу з кризи відчуження між християнами та сформувані комплексні рішення для майбутнього порозуміння між християнськими спільнотами.

У Другому Розділі магістерської роботи охарактеризовано взаємозв'язок і певну духовну подібність Марії та Церкви. Марія, як Матір Містичного Тіла Ісуса Христа, що власне і є Церквою, об'єднує християн протягом їхньої історичної подорожі, і стає взірцевим початком цієї Церкви. Присутність Марії в християнстві втілює всю місію Церкви у світі.

У Другому Розділі на основі вчення Івана Павла Другого продемонстровано, як віра Пресвятої Діви Марії, а також Її довіра що власне впливає з цієї чесноти,

стає підґрунтям для переконання, що всі без винятку християни стають вибраним Божим народом і прямують шляхом повернення до небесного Отця вдивляючись у взірцеву постать Матері Христа, що пройшла цим шляхом раніше всіх інших християн, адже християнська подорож віри, позначена саме посвятою Марії.

В Третьому Розділі магістерської роботи охарактеризовано стан міжконфесійних відносин християн у сучасному середовищі. На основі переконливих тверджень, за результатами проведення спільних міжконфесійних досліджень, конгресів, комісій, праць у дослідницьких групах, все очевиднішими стають аргументи і переконання, що теперішня епоха, що позначена саме проявами екуменізму, потребує наближення до особи Пресвятої Діви Марії, для розуміння свого життєвого завдання, і водночас власної самоідентифікації через взаємне прийняття і ототожнення себе творіннями Одного Бога і нащадками Однієї Матері, власне тієї Матері Месії, з книги Одкровення.

Зосереджуючись на характерних рисах, що притаманні екуменічного виміру Маріологічного Богослов'я, стає очевидним, що ідеї і прагнення до єдності, визрівали протягом століть і досягають свого апогею в теперішню післясоборну еру. Розуміння цих аспектів здатне призвести до плідних форм спільної молитви та братерського діалогу між різними християнськими традиціями саме завдяки Маріологічному вченню.

Християни початку третього тисячоліття від народження Христа добре усвідомлюють, що час єдності настав. Христоцентрична зосередженість цього процесу знаходить унікальний приклад у Пресвятій Діві Марії. І роль Пресвятої Діви Марії в цій єдності є безпрецедентною і необхідною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аквінський Тома. *Sapientia humana /sapientia divina*. Компендіум теології. Київ: Видавництво «Кайрос», 2011. 424 с.
2. Андерсон Карл, Чавес Едуардо. Гваделупська Богородиця. Матір цивілізації Любови. Львів: «Видавництво Святого Павла», 2021. 210 с.
3. Андрусів Наталія Ю. Усміх малого Бога. 40 кроків до Різдва. «Свічадо», 2018. 111 с.
4. Брант Пітр. Ісус Христос та єврейське коріння Пресвятої Євхаристії. Розкриття Таїнства Останньої Вечері. Львів: Видавництво Отців Василян «Місіонер», 2024. 224 с.
5. Брант Пітр. Ісус Христос та єврейські коріння Діви Марії. Розкриття образу Матері Месії. Львів: Видавництво Отців Василян «Місіонер», 2022. 184 с.
6. Василів Павло. Марія – ікона, написана Богом. Божа лілея світу у старозавітних прообразах. Том 1. Львів: АРТОС, 2021. 480 с.
7. В обіймах Богородиці. Свідчення людей. Меджугор'є / пер. з хорват. і оформлення спільноти «Світло Марії». – Меджугор'є, 2018. 140 с.
8. Елдредж Джон і Стейсі. Чарівна. Таємниця жіночої душі. Львів: «Свічадо», 2021. 248 с.
9. Енцикліка *Veritatis splendor* верховного Архієрея Папи Йоана Павла II до всіх єпископів Католицької церкви про деякі фундаментальні питання морального вчення Церкви. Київ: Видавництво «Кайрос», 2013. 140 с.
10. Кемпійський Тома. Наслідування Марії. Львів: Видавництво «Свічадо», 1997. 247 с.
11. Ронкі Ермес. Закоханий і здивований Бог. Львів: Видавництво «Добра Книжка», 2015. 80 с.

12. Святий Альфонс Марія де Лігуорі. Величання Марії. Львів: Видавництво «Добра Книжка», 2017. 68 с
13. Святий Людовік Марія Ґрінйон де Монтфорт Трактат про досконале набоженство до Пресвятої Діви Марії. Львів: Видавництво «Добра Книжка», 2016. 160 с.
14. Святе Письмо Старого та Нового Завіту./Перекл. І. Хоменка/ Львів: Видавництво Отців Василян «Місіонер», 2018. 1480 с.
15. Святий Людовік Марія Ґрінйон де Монтфот. Предивна таємниця святої Вервиці. Таємниця ласки і спасіння. Львів: Видавництво «Добра Книжка», 2019. 120 с.
16. Сашко Ірина. Марія – Наставниця Богосяйна. Львів: Видавництво «Свічадо», 2018. 176 с.
17. Твардовський Ян. У любові багато імен. Львів: «Свічадо», 2017. 110 с.
18. Шін Фултон Дж. Марія – перша любов світу. Львів: Видавництво Отців Василян «Місіонер», 2021. 184 с.
19. Aračić Dinko. Marija u riječi Benedikta XVI. Split: «Crkva u svijetu» 2018. 204 st.
20. Aračić Dinko. Marija u ranokršćanskoj literaturi. Split: «Franjevačka provincija Presv. Otkupitelja», 2012. 232. st.
21. Aračić Dinko. Blagoslov Božića. Razmišljanja uz blagdan Božića. Zagreb: «Marija» 2021. 128 st.
22. Benigar Aleksa. Nazaretska Djevica_Biblijska razmatranja. Split: «Verbum», 2002. 157 st.
23. Bertram T Lee. Gaspar de Carvajal. Dominican missionary to the New World. New York. 1988. 112 p.

24. Charkiewicz Jarosław. Some Aspects of the Veneration of the Mother of God in Orthodoxy. *Elpis* 16/ Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2014. 9 p.
25. Dogmatic constitution on the Church: *Lumen Gentium*, solemnly promulgated by His Holiness, Pope Paul VI, on November 21, 1964, by Vatican Council (Edition 2nd: 1962-1965: Basilica di San Pietro in Vaticano). 112.p.
26. Ferreira M. Jamie. Doubt and Religious Commitment: The Role of the Will in Newman's Thought. Oxford: «Clarendon Press», 1980. 156 p.
27. Galot Jean. Mariologia: Bog i Žena, Marija u Spasenskom Djelu. / Preveo Franjo Gruić. Zagreb: «Verbum», 2011. 542 st.
28. Gambero, Luigi. Mary and the fathers of the church: The Blessed Virgin Mary in patristic thought. San Francisco: «Ignatius Press», 1999. 450 p.
29. Gatta Julia M. Saint Augustine of Hippo. *Sewanee Theological Review* n. 53 (1) 2009. 81-82 p.
30. Gorham George Cornelius. Calvin to the Foreigners' Church in London, 27 October 1552. *Gleanings of a few scattered ears, during the period of Reformation in England and of the times immediately succeeding A.D. 1533 to A.D. 1588* (London: Bell and Daldy, 1857) Whitefish, Montana: «Kessinger Publishing», 2018. 556 p.
31. Grant Wincenty. *Dogmatyka katolicka. Synteza*. Lublin. 1967, 547 s.
32. Howell Kenneth J. *Mary of Nazareth: Sign and Instrument of Christian Unity*. Goleta CA: «Queenship Publishing Co», 1998. 160 p.
33. Jan Paweł II, Matka Zbawiciela. List do uczestników sympozjum teologicznego poświęconego encyklice „Redemptoris Mater”, w: Jan Paweł II o Matce Bożej t 3, (1978-1998), Warszawa 1999.nr. 13 59 s.
34. Jan Paweł II, List Salvifici doloris, w: Wybór listów Ojca Świętego Jana Pawła II, t. 1, Kraków, 1997 nr. 25, 67 s.
35. Jan Paweł II, Maryja Pocieszycielką ofiar przemocy. Homilia podczas Mszy św. W Vittória, 19.10.1991, „L'Osservatore Romano” 1991 nr. 11, 26-27 s.

36. Jan Paweł II, List Salvifici doloris, w: Wybór listów Ojca Świętego Jana Pawła II, t. 1, Kraków. 1997 nr. 25, 17 p
37. Jan Paweł II, Tajemnica Trójcy Świętej a Maryja. Homilia na zakończenie XX Międzynarodowego Kongresu Maryjno-Mariologicznego, Rzym, 24.09.2000, «L'Osservatore Romano» 2000 nr 11-12, 16 s.
38. Košić Vlado, Svirac Manda. Ukazanja Blažene Djevice Marije između povijesti, vjere i teologije. Zbornik radova XXII. međunarodnog mariološko-marijanskog kongresa, Lurd, 4.-8. rujna 2008. Zagreb: «Kršćanska sadašnjost u suizdanju s Hrvatskim mariološkim institutom», 2013. 467 st.
39. Krogulska Anna. Co będzie z Maryją? Kraków: Drukarnia Pijarów, 2004. 147 s.
40. Letter of Saint Bernard of Clairvaux on revision of Cistercian chant – Epistola S.Bernardi de revisione cantus Cisterciensis, edited and translated by Francis J. Guentner, (American Institute of Musicology), 1974. 65 p.
41. Maryja Matka wzorem naszego powołania, w: Maryja – Matka i Królowa wzorem naszego powołania (Instytut Świecki Chrystusa Króla) nr 26. 2015.. 15-31 s.
42. Macquarrie John. Mary for all Christians. New York: «Bloomsbury Publishing», 2001. 190 p.
43. Macut Ivan. Marija – naša majka. Propovijedi i razmatranja o Blaženoj Djevici Mariji. Zagreb: «Glas Koncila», 2014. 208 st.
44. Mąkosa Por. P. Maryja wzorem dobroci i miłosierdzia dla chrześcijanina, w: Miłość na nowo odkryta, red. W.Przygoda, J. Karbownik, Skarżysko-Kamienna Studia Salvatoriana Polonica, 2007. 101-112 s.
45. Mariologija nakon Drugoga vatikanskog koncila: prihvatanje, rezultati i perspective. Zbornik radova XXIII. međunarodnoga mariološko-marijanskog kongresa. Rim, 4. – 9. rujna 2012. Zagreb: «Kršćanska sadašnjost», 2018. 448 st.

46. Mary, Grace and Hope in Christ. The ARCIC Agreed Statement (London–Harrisburg: Morehouse,) n.43, 2005. 40-41p.
47. Mary – Mother of unity. Catholic ecumenical perspective/ Mariusz Kocoł Higher Theological Studies in Częstochowa, 41 św. Barbary Str., 42-226 Częstochowa, Poland 2024. 55 p.
48. McHugh John. The Mother of Jesus in the New Testament. New York: «Doubleday», 1975. 510 p.
49. Miljenko Sušac SMM.Posveta Isusu Kristu po Mariji. Sustavni prikaz marijanske duhovnosti prema sv. Ljudevitu Montfortskome. / Kršćanska sadašnjost u suizdanju s Družbom Marijinih misionara - monfortancima, Zagreb, 2015.506 st.
50. O'Donnell Christopher. O Mariji /Prevod Hribar Manja/ Zagreb: «Kršćanska sadašnjost», 2014. 90 st.
51. Parlov Mladen. Marija u otajstvu Krista i Crkve. Split: «Crkva u svijetu», 2020. 260 st.
52. Pehar Marija. Tko je majka moja. Biblijska svjedočanstva o Mariji, Isusovoj majci. Zagreb: «Kršćanska sadašnjost», 2022. 189 st.
53. Postawy względem Boga, Kościoła i człowieka, «Niedziela». Tygodnik Katolicki, nr. 36. 1993. 13 st.
54. Selected Writings of Martin Luther. Tappert Theodore G. (editor). Minneapolis, Minnesota: «Fortress Press», 2007. 1836 p.
55. Stinissen Wilfrid. Marija u Bibliji i našem životu. / Prevoditelj: S. Željko/ Zagreb: «Naklada sv. Antuna», 2011.137 st.
56. The Ecumenical Councils and Authority in and of the Church. 7th Plenary of the Lutheran-Orthodox Joint Commission in Sandbjerg, Denmark, The Lutheran World Federation, 1993. 126 p.
57. Topčić Tomislav. Maranatha – Dođi, gospodine! Split: «Crkva u svijetu», 2020. 188 st.

58. fra Šakota Marinko. Gospa nas uči postiti. Informativni centar Mir Međugorje, 2022. 179 st.
59. Scheffczyk Leo. Marija Kristova i naša majka. Split: «Verbum», 2017. 359 str.
60. Schmemmann Alexander. Mary in Eastern Liturgy. Marian Studies n. 19 (1) .1968. 76-83 p.
61. Zawierzamy się Maryi, Matce Łaskawej. Homilia podczas Mszy św. W sanctuaries Maryjane w Altötting, «L'Osservatore Romano» nr. 14. 2006. 20 s.
62. Varga Ladislav. Mary's maternal relationship towards Christians and the Church in the Age of Church fathers.WSN n.196. 2024. 46-55 p.
63. Weissgerber Antun. Evo ti majke. Marijanska razmatranja. Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, 1995. 420 st.